MEUTIA

(SEUNAMBAT LHÈE SABOH NANG)

GEURIKA LÉ

L. DE VRIES

NGON

HADJI ABOEBAKAR

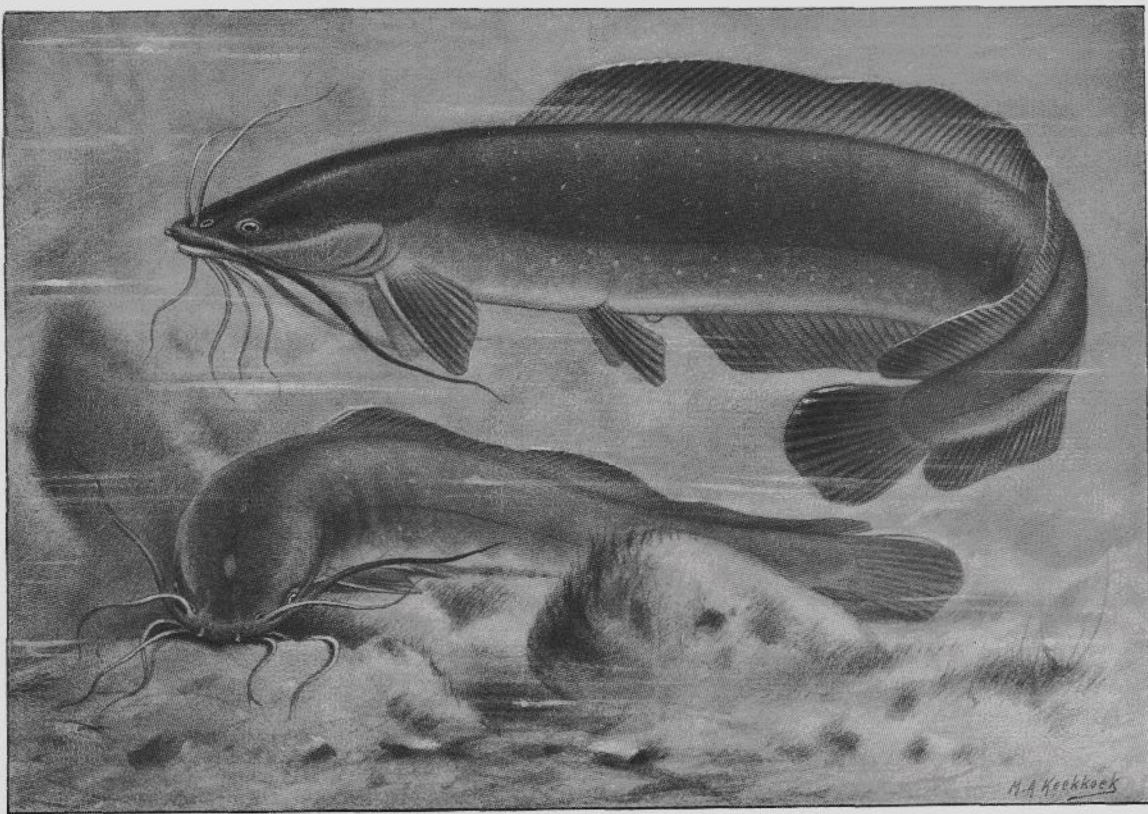
DJEUMBA PEUTAMA

GEUPEUTEUBIET LÉ J. B. WOLTERS
GRONINGEN – DEN HAAG – BATAVIA – 1932
Gang Scott 5

GAMBA I.

J. B. Wolters,
Groningen, Den Haag,
Batavia.

Sidjoedō seungko.

(Kalon moeka 60).

Terima dari Depôt pada tanggal ....
Moelaï dipakai pada tanggal ....
Tida' terpakai lagi moelaï tanggal ....

MEUTIA

(SEUNAMBAT LHÈE SABOH NANG)

GEURIKA LÉ

L. DE VRIES

NGON

HADJI ABOEBAKAR

DJEUMBA PEUTAMA

GEUPEUTEUBIET LÉ
J. B. WOLTERS' UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ N.V.
GRONINGEN – DEN HAAG – BATAVIA – 1932
Gang Scott 5

BOEKDRUKKERIJ VAN J. B. WOLTERS

POENTJA NARIT.

Seulandjō leungka kitab Lhèe Saboh Nang, teuka lom pinta niba' oereueng diateueh, geulakèe seuleu'ah koerangan seuneumongdji keu neubeuet aneu' miet glaih teuneungoh. Neulakèe njang patōt njan hana kamoë toela', malingkan meuteurimong ngon mangat até. Lam wa'tèe njang lapang kamoë poegakeu rika batjoet-batjoet. Teuma ngon toelōng Alah apoeah goerèe, neurika njan djinoë pi kakeu Toehan peusampeuna. Njoëkeu sidjoedō kitab beuet, seunambat Lhèe Saboh Nang njan, njang kamoë idang oekeue droëneu, saré meurasi nan: Meutia. Moedah-moedahan peuneugahdji ngon pa'idahdji keu aneu' miet njang teungoh meuroenoë é'keu na ban lakoe nan.

Teuma la'én niba' njan Toehankeu njang balah goena gèt Teungkoe Moehamad Noerdin ngòn Angkoe Hasjim, keureuna bandoea gobnjan ka geutém seuleu'ah peutoenjò' oeba' kamoë padoem-padoem kra' narit njang soembang lam kitab beuet njoë. Bit pi meunan le tjit niba' neu'oebah Teungkoe Moehamad Noerdin njang tan meuseutèt, sabab meula'én ngon meukeusoed karangan njoë, njang teupeutjéh keu aneu' miet ban meuroenoë.

Oeba' droëneu bandoem goeroe ngon sida raja that neuharab kamoë, na djeuet: salah neuteugah, beuna neu'ikōt, toh-toh njang karōt neubōh tanda. Njankeu djih njang kamoë lakèe oeba' droëneu sineuna.

L. DE VRIES.
HADJI ABOEBAKAR.

BATAVIA-C., 29 Februari 1932.

Poe'euet aneu' miet keureutaih poetéh
Tamsé beureutéh padé gatja,
Brō' deungon djroh kheuet neuloekéh,
Meuseuké gléh trō' 'an toeha.

LOCKE.

(Ahli filasafah Inggréh 1632–1704.)

1. Keunoë, aneu' miet!

Na takeumeung meuroempo' lom ngon si Gam?

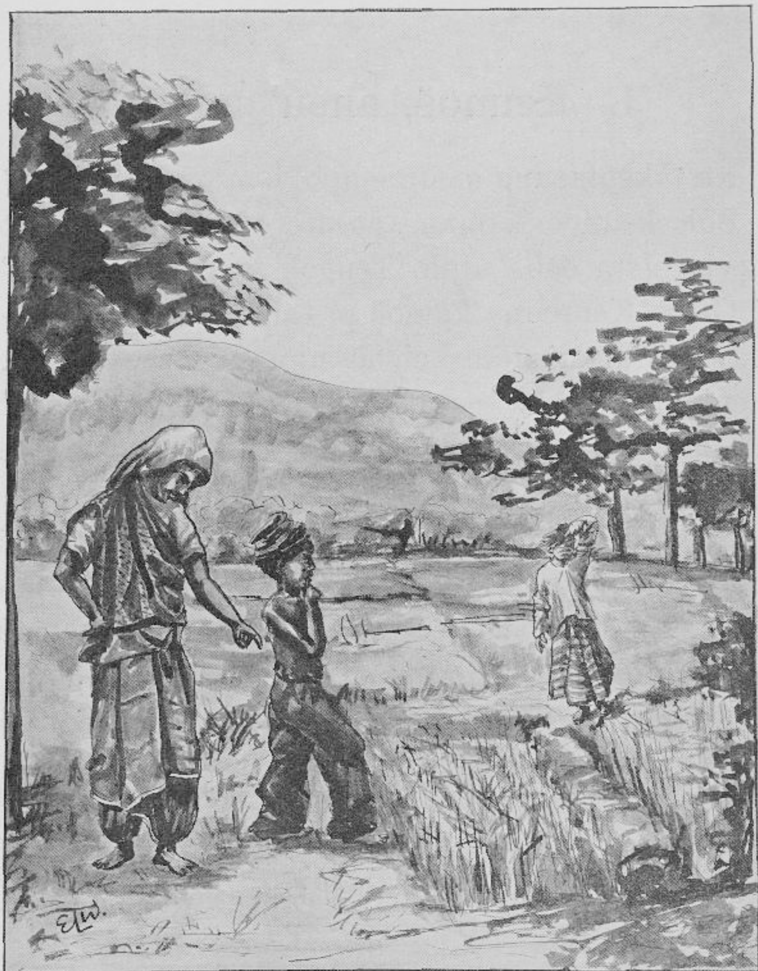
Bōh keunoë kaman taseutèt kamoë! Mangat moeba gata oeba' djih. Teugoh kon leugat oeba' si Gam. Keureuna kamoë pi tan tjit roë meutoepat, pat aneu' njan ba' 'at njoë. Nabsoe kamoë, meukheunda' ba gata njoë leubèh dilèe oeba' si Banat ngon si Poetéh. Treu'-treu' teuntèe djipeutoenjo' lé awa' njan, ho ka si Gam.

Da ngon lémdji njan hana digampōng. Djinoë si'at aneu' miet njan kajém oeblang. Sabab njankeu, dja' oedéh oeblang. Peunjeum kamoë meuhat na sidéh si Banat ngon adoëdji.

Gèt that langkah geutanjoë dja'! Djéh kon si Banat ngon si Poetéh! Teungoh meudja'-meudja' lam oemong.

Peue boeetdji sinan?

Takalon keudroëteu! Tjit sapeue meu'amanat oeba' gata njoë: Ada' djeuet, bè' kirōh-kirōh. Meungnjo kirōh, teuntèe djeuet keu tjantōj boeetdji. Djakalèe kon meunan djeuet keu malèe. Njan pi han sakon goena. Teuleubèh djroh bè' djitoepeue lé aneu' miet njan, geutanjoë kalon boeetdji.

Njankeu sabab gèt takeumalon di djeu'ōh-djeu'ōh.
Ō, ka njo djidja' bantoe madji saweue padé.
Djéh kon leupeue ma teudong toëdji!

Meunan pi njo tjit. Tapi la'én niba' njan na boeet droëdji maséng-maséng.

Ban-ban njoë ma teuka sajang keu djih. Geukalon, bandoea aneu'geu njan djroh akaj lom ngon djeumot. Wa'tèe tan djimeuroenoë, han tom djidoee' djiwa djaroë. Malingkan djitoempōh madji poela padé. Sabab njan geubri lé ma oemong saboh keubeueng sapo. Djéhkeu oemong njan! Njang teungoh djipeunab lé aneu' miet njan.

Kheun ma, oemong saboh keubeueng sapo njan keu teumpat djimeuroenoë meugoë bandoeadji. Lom pi ma geukeumeung kalon oedjoë. Meungnjo é' djeuet keu boeet meuneugoëdji njan, thōn teungoh geutamah lom saboh keubeueng sapo treu'.

Njankeu loeeng si Banat ngon si Poetéh dji'é' goerangsang. Haro' keu meuteumèe oemong saboh keubeueng sapo treu'. Ban saré djiwoë niba' sikoela hana djimeu'ajeuem lé diroemoh. Lheueh boe leugatlé keunoë oeblang. Keureuna padédji ka raja. Kakeu na batjoet saho oemoe doea boeleuen.

Tapeurab beu toë tadja' kalon padédji njan?

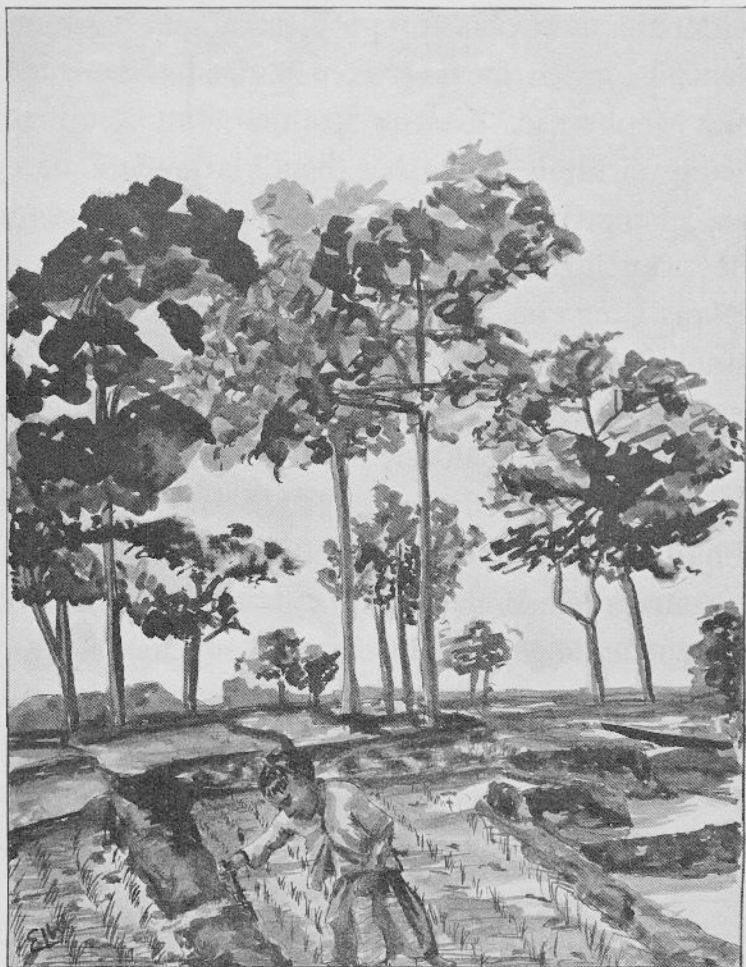
Bahlé bè'! Gèt kamoë mantong dja' peunjata. Gata njoë séb ngon tabeuet mantong lam kitab njoë. Sinoë doempeue na teuseuboet. Bōh teuntang oemong, gèt peuraseuen aneu' miet njan njang la'én-la'én.

2. Ie keu padé.

Silawét njoë si Banat ngon si Poetéh na tjit djilheueng meudjan-djan teubiet oeblang. Tapi dilèe tikot that djidja' seumaweue. Jōh masa padédji mantong oebit. Ban-ban djipeudoee' ba' ngon ban-ban teuka oedjeuen. Boeetdji ba' wa'tèe njan: djiweue' ie beu sabé rata. Na bè' le ie njan sapat-sapat. Siri oemong njang ka bōhbah, hingga ngob ba' padé, djikohlé ateueng. Ie njang moepadon sinan djipeu'ilé meutjrè'-tjrè' lam oemong la'én. Oedalam oemong ma njang mit ie.

Lam oemongdji ie njan djitinggaj oebé moemada. Kira-kira 'èt keu'ieng ba' padé. Ie njan pi han djeuet han meutoeka sabé. Ie njang djipeutamong lam oemongdji sadoem le ngon ie njang teubiet sinan.

Keu njan hana hireuenteu. Sabab si Banat geuthèe adé. Hana gala'dji, meungnjo padédji atawa padé si Poetéh mantong njang meuteumeung ie. Salang padé madji tan atawa koereueng. Teuntèe padé madji njan tjeumoeroe tréb oeba' tréb. Boeet si Banat njang meunan djitoeeng keu weueh até, lé padé njang mit

meuteumeung ie njan. Bit pi han djidjeuet marit meukeue-keue, sabé keudroë-droë teuntèe djimeukheun-kheun tjit:

,,Meunankeu boeet potjoet Banat! Sajang meutjéh, gaséh meusoë. Keu padé droëgeu mantong geubri ie. Keu geutanjoë tan teu'ingat meung sitidjoh. Beu that beu klateu lam oeroë taré'. Peue tjit geukheun, potjoet Banat oereueng adé! Tan lagoë na takalon laweuet!"

Sang-sang ka teudeungo narit njan ba' si Banat. Sabab njan hana meu'ilah sagaj ba' djiboeloeeng ie. Djitakōt, padé njang mit meuteumeung ie njan salèh djisaloeen akhé doedoë. Bandoem djimeusapeue han djitém moeboh. Ada' djimoeboh pi han that simban lé. Ba' piha' atédji ka teupèh.

Meunan si Banat han djitém sagaj. Sabab djitoepeue, meuhat kon keupō' soë la'én njang soh oeroë keu singoh, beukit padé njan ka djimeusaloeen meunan bagoë.

Si Banat kon aneu' ngeut. Si Poetéh pi meunan tjit. Djih kon lagèe oereueng, njang han tom peuroemeun boeet gob. Njang han toepeue peujoee' ie lam oemong. Beuthat beu le ie ka limpah ateueng. Ngob ngon teunaman padé. Djipoebijeue meunan mantong. Peue lom oereueng njang beu'o sigeutoe. Kakeu brat gaki ba' djilangkah oeblang lam moesém oedjeuen. Si Banat

han sagaj meunan. Keureuna meuroh boeetdji njan le padé njang koenèng ōn ngon meurana oedéb lam blang. Kadang-kadang tjit brō' saré maté keudroë. Sabab tréb meu'eundram lam ie njang bōhbah njan. Hingga han djeuet meung djipeulheueh oengkab.

---

3. Seumeulhaih ngon seumeusaj.

„Ka séb raje' padé njoë," kheun ma njang teungoh dja' dikeue si Banat. „Djinoë ka tō' ba' djangka talhaih ngon tasaj. Djakalèe tapeutréb batjoet treu', thō ie lam blang. Meungnjo ka thō ie, kreueh ngon tanoh, han djeuet lé taseumeulhaih ngon taseumeusaj."

„Teuma tapoephōnkeu oeroë njoë, ma?" tanjong si Banat.

„Peue oeroë soeroë njoë?" tanjong ma.

„Seulasa," seu'ōt si Banat.

„Seulasa, nam oeroë boeleuen," kheun ma lom. „Meungnjo meunan gèt tapoephōn dilèe meung batjoet soeroë njoë. Keureuna oeroë djroh. Wa'tèe pi keunong."

,,Ba' oemong toh kaman dilèe, ma?" djisarèh lé si Banat.

,,Keubeueng kah njang gèt tapeuleungka djinoë si'at. Jōh goh djilōb mataoeroë. Peunjeum kèe bagaih keumaih. Sabab keubeueng kah oebit."

,,Oemong lōn, ma?" tanjong si Poetéh.

,,Njan bah tinggaj dilèe. Ada' akhé-akhé batjoet tapeukeue keunan pi djeuet tjit. Keureuna oemong kah lam lhō'. Sideu niba' oemong njang la'én-la'én. Djeuet tréb thō ie lam oemong njang lagèe njan. Meula'én ngon oemong da kah. Oemong djih ditjot. Ba' oemong tjot reudjang that thō ie. Dja' lèh meukeumaih, na tatoelōng da siblét. Singoh djitoelōng kah teuma lé djih."

Teulheueh meukeumaih trōnkeu banlhèe lam oemong si Banat. Maséng-maséng tinggōng lam leuhob. Peukeue oeba' toempō' padé njang raje'. Njang timoh krab-krab ngon meugoemoë.

Lagèe ma peulakoe meunan djipoeboeet lé si Banat ngon si Poetéh. Saré peuleuheuen djibōtkeu lé si Banat siba'-ba' padé njang djaj njan. Hingga toempō' padé njang krab njan djeuet keu djareueng. Dalam ba' njan djikalon pat njang lapang. Teumpat toh njang

Saboh peureudèe padé dara njang leuhoe timoh.

reunggang that antara peunoela padé njan. Meungnjo ka moepat si Banat pi djiseu'lé keunan. Padé seuneulhaih boenoë djisaj diantara doea peureudèe njan. Na djeuet roeweueng njang lapang njan teudoë lom teuma ngon teunaman padé. Meunankeu sira djiseumeulhaih djiseumeusajlé.

Oeba' peureudèe padé njang le that aneu' keunan pi djipeutoë. Aneu' njang akhé that teubiet, moebida that oemoe deungon nangdji. Aneu' njan djilheueb lé si Banat ba' peureudèe njan seureuta djiboëh oeloea. Meunan tjit reubōng njang ban meugeunèh. Bōh tarō' njang ban teusoeet. Bandoem hana djibri oedéb.

Kheun ma: ,,Get tapeulakoe meunan. Na mangat boh padé njan bandoem sigo masa'. Meungnjo meusigo masa' mangat ba' takoh. Peue lom djakalèe takoh ngon sadeueb rōh lam seuraja. Tjit moedah silagoëna. Djeuet tatjahèt ladjoe lagèe oereueng koh naleueng."

,,Walèe meunan," kheun ma lom, ,,na tjit oereueng njang hana gala' lheueb aneu' padé niba' peureudèe madji. Njankeu oereueng njang keumeukoh ngon glém. Di gobnjan, meuseuki dilèe doedoë masa' boh padégeu, hana djeuetkeu peue. Sabab wa'tèe geupoemoepèt djeuet geupiléh. Toh-toh njang ka masa' geupètlé. Siri njang goh lom, geutinggaj dilèe."

Keu pèt njang keudoea go njoë si Banat ngon si Poetéh haro' tjit. Pèt njan geupeunan pèt boh tjeudieng. Padé tjeudieng biasa geutob keu eumpieng. Atawa geulheue keu breueh peu'oh. Mangat that geupadjōh ngon goela taré'.

---

4. Oelat padé.

I.

Bit tan meutoeka ban geukheun lé ma. Goh lom djilōb mataoeroë oemong si Banat pi ka leungka teulhaih ngon teusaj. Si Banat mangat that até. Djinoë ka seuleusoë lom saboh djeumba, diantara boeet-boeet njang raje' ba' meugoë. La'én niba' njoë na tjit doea peue treu' boeet si Banat si'oemoe padé njan goh djimoeboh. Toh njang doeə peue njan? Peutama meu'eumpoë. Keudoea tjeumatjah. Teutapi bandoea boeet njoë hana meuharab lé. Ban lakoe tangieng, oemong si Banat han meunaleueng. Sabab djimeu'oee gèt that masa'. Lompi jōh masa tjeumeureueh doemna goempaj naleueng njəng goh maté bandoem djigidong lam tanoh. Kheun si Banat: „Bah brō'keu disinan. Bè' kah dja' peuseuma' oemong kèe."

Teulheueh njan banlhèe teungoh sinan. Ma geupeukeue leugat ba' mon. Geukeumeung dja' srah droeëgeu meung saboh tima ie. Badangeu koeto meuligan leuhob. Si Banat djikeumeung

dja' tjo' eumpang ranoeb ngon idja sawa' ma di djambō. Teungoh dja', teungieng ba' djih oemong padé reunté'. Teuma kheun si Banat:

,,Haj ma, neukalonkeu padé lam oemong njoë! Pakon krè that? Saré ngon ōndji moepeunoetéh."

Ma hana djadèh geudja' oemon. Geupeurab dilèe keunan. Si Poetéh pi peurab sadjan.

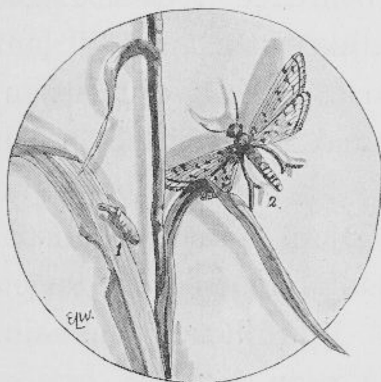
,,E Potalah," kheun ma sira geugoej oelèe. ,,Ka habéh binasa padé reunté' njoë! Peue salèh njang poepaloë? Takheun teunangkaj, na koetanom djeueb sagoë oemong. Meunan tjit kandoeri oelèe thōn. Han tom koelheueng meung simasa."

Si Banat ngon si Poetéh blōh lam oemong. Si Banat pilèt ōn padé. Djikalon le njang roesa'. Oedjōng ōn padé njan poetōih-poetōih. Hana oebah tamsé geureupang. Ladoem boeré' atawa plang. Sabab moepat-pat lapéh ōn njang hidjō ka tan lé. Tinggaj treu' lapéh njang poetéh. Bandoea aneu' miet njan ka srab até. Han djeuet han oelat kab ōn padé njan. Tapi pat oelat?

Si Banat kalon keudéh keunoë. Si Poetéh pi

meunan tjit. Seun seun siba' djipeunjata padé njang sakét njan. Tapi oelat njan hana tjit lom leumah. Njang na teungieng tjit meung ōn padé. Na njang poetōih-poetōih. Na njang meugoelōng-goelōng ba' ba'.

,,Njoë peue beunalōt, da? Pakon ōn padé njoë meugoelōng-goelōng?" tanjong si Poetéh.

Oelat padé ngon bambangdji.
1. Oelat, djibalōt droë lam ōn padé.
2. Bambang, ma oelat njan.

Oeba' si Banat ka awaj teungieng ōn padé njang meunan ban. Teugoh hana peuhiroëdji. Djisangka, teuntèe ōn padé lajèe sabab sakét. Tapi seulandjō djideungo teunanjong si Poetéh, di djih pi teuka haro' keumeung toepeue. Kadang pi njo na asoë beunalōt njan. Njang teugantoeng-gantoeng ba' ba' padé lagèe ajoe-ajoe keurikaj.

Teuma si Banat landja djitjo' saboh geunoelōng. Wa'tèe djiboeka geunoelōng njan, ie pi ilé oeloea meudjeuen-djeuen.

„Peue ie njan, da?" soedi si Poetéh.

Si Banat hana djiseu'ōt. Djiboeka ladjoe ōn padé njang meugoelōng njan. 'Oh habéh lilèh ie deuih saboh oelat. Roepa oelat njan hidjō moeda. Boelèedji halōih-halōih. Nakeu bagoë soetra. Badandji hana raje'. Batjoet saho oebé poeréh. Bit pi meunan beureugé' toeloë. Lagèe takalon, seungab raja djikoewien droëdji lam geunoelōng ōn padé njan. Sinankeu djimeusom, na bè' deuih oeba' si Banat. Mangat bè' pajah dji'é' djitrōn djampang grah, djibōh ie sadjan lam geunoelōng njan. Djan njang meuheut, djihiroeblé ie njang meudjampoe ngon angèn njan. Lam ie njan tjit djipeulheueh naphaih. Doemnan tjeureudé' oelat njan.

---

5. Oelat padé.

I.

(Seunambat).

Teungoh si Banat kalon oelat njan, teungieng lom ba' djih saboh bambang oebit. Bambang njan djidong seungab that dilikōt ōn padé.

Wareuna sajeuebdji poetéh meudjampoe mirah. Roepa ri bambang njan ban lheueh djitōh boh. Njankeu djidoee' teungoh djikeumeumiet.

,,Njoë bambang njoë teuntèe ma oelat njan," kheun si Banat.

,,Pakri djeuet neukheun meunan, da?" tanjong si Poetéh.

,,Tjit meunan. Peue oebah ban doelōn[1]) njang geutrōh lé goeroe lam peutoë dong. Kon djeuet keu bambang teuma doedoë?"

,,Njo," seu'ōt si Poetéh.

Si Poetéh ka moephōm. Sabab djih keudroë njang mè doelōn njan ba' roemoh sikoela. Doelōn njan pi meunè djitjo' lé si Poetéh. Doelōn oelat soetra matjoet djilakèe saboh. Bit njo hana padit na tréb geutrōh lam peutoë dong, doelōn njan pi wah keudroë. Didalam njan teubiet saboh bambang. Saboh bambang soetra njang tjeudaih silagoëna. Hingga jōh njan rab bandoem aneu' sikoela meusapat keunan. Dja' kalon haj njang that 'adjajéb njan.

,,Boh bambang njoë pi meunan tjit neudjeuet

---

[1]) doelōn, loelōn = keupompong, eumpoeng-, atawa beunalōt oelat.

dji. 'Oh ban tjèh djeuetlé keu oelat. Njoë, soekèe oelat njoë doem! Njang tjang padé geutanjoë ban njang na."

,,Djeuetkeu teuma binatang njoë doem keu bambang?" tanjong si Poetéh.

,,Peunjeum kèe meunankeu," seu'ōt si Banat.

,,Wa'tèe bambang njoë djipo dja' tōh boh lam keubeueng la'én?" tanjong si Poetéh.

,,Meuhat djeuet lom oelat sinan."

,,Meungnjo meunan bagaih that meuseupreue' oelat njoë ban saboh blang."

,,Meuhat meunan," seu'ōt si Banat.

,,Alah pakrikeu tapeulakoe kaman oelat njoë," kheun si Poetéh njang lagèe oereueng ka poetōih asa.

,,Meungnjo tapoebijeue ban, teuntèe habéh oemong njoë bandoem djipoebinasa. Habéh ōn padé njan doem djitjang ban sagaj bé."

Ma geudeungo aneu' miet njan marit. Sabab njan na bè' soesah até aneu'geu, geukheun meunoë:

,,Bahkeu! Singoh ma dja' lakèe lom teunangkaj oelat ba' Teungkoe..........."

Tapi si Banat han é' djiprèh doemnan tréb. Djitakōt meulangkot peunjakét njan ba' oemong

djih. Oemongdji toë that sinan. Lheueng doea lhèe boh keubeueng sagaj. Sabab njan si Banat djeuetkeu hana mangat até.

Pakri lakoe?

Toehan kaja. Hana meudjan, wa'tèe geukeumeung peuleumah akaj ba' hambageu. Jōh

Niba' oelat djeuet keu bambang.

a = oelat.
b = doelōn.
c = sarōng, dalam njan na oelat teungoh tapa.
d = bambang, teungoh tōh boh.

njanlé leumah saboh rameunè ba' si Banat. „Meungnjo tapeuthō keubeueng njoë, teuntèe oelat njan hana pat djidjéb ie lé. Akhé doedoë meuhat maté doem binatang njoë," piké si Banat.

„Leubèh djroh tapeuthō ie lam oemong njoë. Meungnjo ka hana lé ie teuntèe maté grah.

Meuhat tjeukang bandoem binatang njan," kheun si Banat ba' ma.

,,Peuthōkeu," djaweueb ma.

Teuma ie lam oemong njan pi djiplah oelhō'.

---

6. Tantra si Banat.

Sangkira oemong tjot bit djitém thō. Tapi oemong padé reunté' njan kon oemong tjot. Malingkan oemong lhō'. Sabab njan ie didalam oemong njan han djitém habéh, Sidéh sinoë ie njan teudong meutjalo'-tjalo'. Meungnjo mantong tjit ie dalam oemong njan, goh lom trō' ban meukeusoed si Banat. Ba' that beu dit, mantong tjit djitoepat djéb ie oelat njan.

Teuma si Banat djimita ilah la'én.

Si Banat le djimeutantra. Ba' djih le sidadoe. Bah djijoee prang oelat ba' sidadoe njan. Teuma si Banat pi djijoeb teuroempét.

Na djimeuteuroempét?

Teuroempét keubit tan. Ngon babah mantong.

,,Piiiiiiii pi-pi!" teudeungo soe teuroempét.

Na doea lhèe go meusoe meunan, lageuem njan pi meukalèhlé:

,,Kaaaaaaaaab kab-kab!"

Pakon meunan soe sidadoe?

Tjit meunan. Sabab sidadoe njan ité' si Banat. Saboh kawan tantra njan teuka keunan. Teudong 'oh meurandjo diateueng ateueng. Bandoem sanga' oeba' si Banat. Si'akan-akan djimoebri saleuem. Saré djiteumanjong: ,,Peueboe peurintah niba' Potjoet? Njang djeuetkeu neu'oeroh kamoë doem keunoë?"

Si Banat djitoepeue basa. Sira djitoenjo' lam oemong djikheun meunoë:

,,Djéh na kakalon? Na lom padé reunté'? Habéh oelat seuba ban saboh keubeueng! Djinoë, meung hana boh padé njan, panè lho' ngon seukeuem? Peue koetoepeue bri keu kah bandoem djeueb-djeueb beungoh?"

Ada' meung djeuet djimarit ité' njan, meuhat djidjaweueb meunoë ragam:

,,Dèelat Potjoet, hana tō' thèe kamoë. Beukit kamoë toepeue, hana patōt kamoë iem droë mantong. Sigeusoeen-geusoeen kamoë pi meulawan tjit oelat njan. 'Oh trō' ba' djikeumeung poebinasa boe beuheue' kamoë."

,,Djinoë," kheun lom si Banat, ,,bè' lalè lé

bandoem kah njoë. Dja' lèh blōh leugat lam oemong. Poematé ban njang na oelat padé njan. Kapingkom aneu'-aneu' mirah!"

Ité' njan pi djiparōh leugat lam keubeueng. Peue takira, ladjoe djiso'-so' oelat njan lé ité'

si Banat. Tapi si Banat pi djitoempōh mita sadjan. Le tjit djiteumeung peusapat. Ri njang meuteumeung djipoh maté. Han djitinggaj bidjèh-bidjèh. Aneu'-aneu' ban tjèh djipingkom doemna. Seungkoë that até si Banat. Di djih pajah saré djitoempōh ma poela padé njan. Teuka po oelat mangat mantong dja' tjang-tjang ōn.

7. Lintaih.

Si Poetéh pi toempōh piléh sədjan. Rata ba' padé djipeunjata. Djiglib dipoetjō' kon trō' oeoeram. Oelat njang meuteumeung djipasoëlé oedalam plō' trieng. Atōt trieng njan meu'asoë minjeu' tanoh. Djimàt ngon djaroë wie.

Teungoh laloë djimoemita, seuntreut si Poetéh meunjeum gataj ba' keunoee. Djikeumeung garō ngon djaroë wie. Teugeue meugeuteue lom ngon gloee.

Haj, peue njan?

Si Poetéh djikalon oegaki. Jōh njan aneu' njan pi djikli' saré djitjhèn-tjhèn.

,,Lintaih! Lintaih! E Alah lintaih raja silagoë é'! E ma e, neutjo'koe! Lintaih! Lintaih!"

Gadoh ingat si Poetéh djigeumeutjie'. Djitadjō keudéh djitadjō keunoë. Djigrōb-grōb ban saboh keubeueng. Djigoelé-goelé ban saboh ateueng. Lagèe oereueng teumamong. Di babahdji hana reuda: ,,E ma, neutoelōng! Ma e, neubantoe! Ka matékoe, lintaih raja that. E ma e, lintaih! Lintaih!"

,,Kroe seumangat! Kroe seumangat!" kheun

ma. Wa'tèe njan geuploeeng meudeuroej keunan. Bit pi meunan si Poetéh mantong tjit djiba'e. Djikli' sang beukah langèt.

Ma geuleumoeeng si Poetéh. Geubōt gakidji oemanjang. Jōh njan geukalon lintaih ka djimeusintoee sinan na boebé inong gaki. Badandji meuneuhidjō. Sipanjang proeetdji mirah lagèe seupah. Ma geutjoeba taré', tapi han djitém leukang. Kong that lintaih njan djiboeem asoë si Poetéh.

Si Banat geujoee ploeeng lé ma oedjambō. Geujoee dja' tjo' bakōng lam eumpang ranoeb. Teuma geutjeupat ie bakōng njan oeateueh lintaih. 'Oh ban keunong ie bakōng srōtlé lintaih njan meuleupo' oetanoh. Ladjoe teupat oerat.

Bit pi meunan ba' loeka mantong tjit djiteubiet darah moeboengkaih-boengkaih. Ma geutjo' sikra' idja njang gléh. Geubalōt loeka njan. Barōkeu jōh njan teudong darah.

Si Poetéh njang ka poetjat geutjōm sabé lé ma ba' tala'dji.

„Kroe seumangat! Woë, seumangat, woë!"

kheun ma hana teudōh. Saré geukoetjoeeb keunèng aneu'geu, njang mantong moë meusō'-meusō'. Deungon oedjōng idja sawa' geusampōh leuhob, njang teugeulintjeuet oeba' moeka si Poetéh, jōh djigrōb-grōb lam oemong. Keureuna teumakōt keu lintaih. Hana padit na keureuna sakét djikab. Njang leubèh that sabab gli. 'Oh djikalon meuthi'-thi' djimoemat ba' keunoee.

---

8. Padé awaj.

Teudeungo si Poetéh kli' matjoet pi teuka keunan.

„Peue njan?" tanjong matjoet. „Peue kawa'-kawō' njan?"

„Hana sapeue, matjoet," seu'ōt si Banat. „Si Poetéh djikab lé lintaih."

„Teuma djikli'?" kheun matjoet. „Peue tjit aneu' agam. Salang kèe njang inong hana gli keu lintaih. Kakalon diroemoh kèe, meuseurahi-seurahi lintaih. Koekeubah ngon moebeukam, djampang-djampang sakét oelèe. Na tom kakalon roë, wa'tèe matjoet beukam droë ngon lintaih?"

Si Poetéh hana djiseu'ōt. Djih mantong djimoë meusō'-meusō'.

,,Di kah, Banat. Na katakōt keu lintaih?" tanjong matjoet ba' si Banat.

,,Di lōn han, matjoet," seu'ōt si Banat.

,,Meunankeu. Hana moepeue-peue tatakōt. Meung binatang hana meutoeleueng njan! Iem leugat, bè' kiam!" kheun lom matjoet sira geutaré' eumpang ranoeb ma. Geukeumeung padjōh ranoeb.

,,Pakri ban, djroh djibeudoih padé gata?" tanjong ma lheueh geupeudjō' teumpat ranoeb njan.

,,Bè' moebabah!" djaweueb matjoet. ,,Ban lakoe takalon djinoë si'at, balé djrohkeu. Tapi doedoë han tatoepeue boeet Toehan. Bit pi meunan, haj tjoetda ba' meutoeah, kon wajang toenoe lōn, 'oh lōn kalon keubeueng padé poetéh tjoet. Saboh keubeueng njan sang hana meuhat djeuet keu raseuki."

,,Pakon, matjoet?" tanjong si Banat.

,,Ka djiramien lé geusong," djaweueb matjoet.

,,Kakeu djimoeboh padé gata njan?" tanjong ma deungon hireuen.

,,Ka djimoeboengong," djaweueb matjoet. ,,Siba'-ba' ka ngon djimoepoeti'".

,,Haj! Awaj that padé gata njan. Di gob doem goh lom moepeue-sapeue."

,,Peue tjit njang lōn peugah, di tjoetda. Tjit salah jah si inong. Ka lōn tham, bè' geupoela dilèe. Keureuna gob jōh njan ban saré geupoephōn tjeumeureueh. Bè' 'an treu' geupoemoela. Tapi han geupatéh. Geukheun: ,,Han djeuet tangoej lé bidjèh njoë, meungnjo tapeutréb ladjoe''. Njan djinoë kakeu roegoë padé saboh keubeueng njan.

Djihoedōm lé geusong, njang han tatoedoem peugah le."

„Tjit njo ban takheun. Meungnjo padé awaj that meuhat le meuroempo' peunjakét. Atawa padé leupaih doedoë. Njan pi paloë tjit. Sabab doemna sitrèe padé meuhat moewoë keunan bandoem. Bōh bie' peunjakét atawa bie' tjitjém."

---

9. Oelat padé.

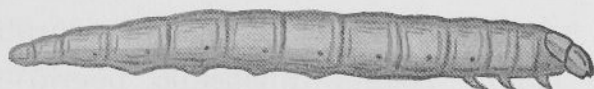
II.

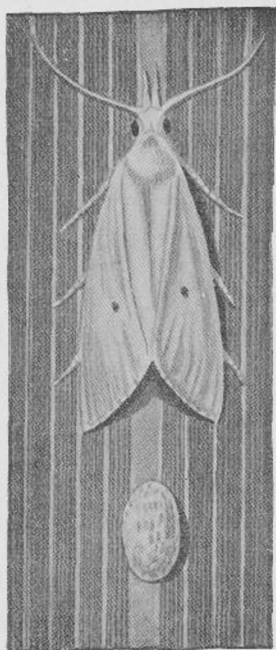
Teulheueh matjoet padjōh ranoeb beudoihkeu bandoem keumeung gisa. Oeroë pi ka seupōt. Mataoeroë rab djilōb. Tjit sihaih treu' sagaj diateueh boemoë.

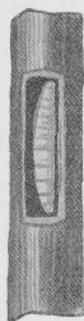
Sabab matjoet na peue geukheunda' dja' tjo' oedjambō, rōhkeu woë rèt oemong gobnjan. Gala' tjit si Banat djiwoë rèt njan. Keureuna djeuet djikalon oemong matjoet njang meugeusong.

Sira dja', teungieng oeba' si Poetéh siba' padé. Djitimoh ba' sagoë saboh keubeueng rèt djidja' njan. Roepa ri padé njan padé teugeutit. Aséng timoh niba' padé la'én. Ba' piha' sinan tanoh baso, padé njan ka séb raje'.

Si Poetéh meuheut keumeung joeb wa. Sabab njan djikheunda' wiet padé siba' njan. Tapi seulandjō djipeurab, djingieng poetjō' padé njan ka lajèe. Oedjōng ōn poetjō' njan meugoelōng. Wa-

Oelat padé
njang koeat koerè' ba' deungon bambangdji digeuniréng, njang ban lami djitōh boh.
(Gamba Departement van Landbouw).

reunadji meuneumirah. Si Poetéh hireuen. Oeba' si Banat djikheun meunoë:

,,Da! Neungiengkeu padé njoë. Pakon meunoë la'én that bangon? Ba' djih leuhoe, tapi poetjō'dji lajèe."

Ban saré djideungo si Banat pi peurab keumeung kalon. Teuma djitjoekèh poetjō' njang lajèe njan. Jōh njan meugoentjang ba'. Saboh bambang inong njang teungoh tōh boh ateueh ōn teukeudjōt. Leugat djipo ho la'én. Bohdji tinggaj meutipè' ba' ōn padé njan. Meusalōb ngon geulabaih.

Bit pi djipo, bandoea aneu' njan ka djiteumeung ngieng. Bambang njan hana raje'. Sabé tjit oebit ngon bambang oelat padé boenoë. Sajeueb keuedji koenèng lagèe koenèng djeumpoeng. Djeueb-djeueb sajeueb njan meutité' itam diteungoh-teungoh. Doea ōn misèdji ngon geumeugeue roepadji moepoenoetéh. Meunan tjit sajeueb likōt. Teugoh simpi sajeueb njan koenèng toeha. Badandji njang poetéh tjit raje' oejoeb. Ba' oedjōng ikoe na meugoemba'.

Kheun si Poetéh: ,,Meula'én that roepa bambang njan, kon da?"

,,Meuhan meula'én," djaweueb si Banat. ,,Hana

oebah lagèe teungkoe hadji njang sō' badjèe djoebah."

Teulheueh njan djitjalōtkeu poetjō' padé njang lajèe njan. Moedah that teusoeet. Si oedalam ba' poetjō' njan meukeunoenèng sabab ka brō'.

,,Peue mamoh poetjō' padé njoë? Na oelat didalam ba'?" tanjong si Poetéh.

,,Hōm," seu'ōt si Banat. ,,Tatoebé thèe. Salèh pi na. Ban lakoe ta'eu, oelat mamohkeu poetjō' njan. Ada' han pakon meunoë bangon?"

---

10. Oelat padé.

II.

(Seunambat).

Teulheueh njan ba' padé njan pi djitjabōt. Jōh njan ma ngon matjoet ka trō' keunan.

,,Ma! Neubri sikin siblét" kheun si Poetéh.

,,Keupeue?" tanjong ma.

,,Lōn keumeung plah ba' padé njoë. Kamoë bandoea teudjalo' keu na oelat didalam."

,,Meuhan na," seu'ōt matjoet. ,,Katjikeu plah".

Matjoet bagaih that moephōm. Roepa ri gobnjan le teunoepeue teuntang oelat padé njan.

Si Poetéh djiplah leugat ba' padé njan ngon sikin. Keubit na saboh oelat didalam. Roepadji poetéh koenèng. Tapi tangkoera'dji meuneumirah. Bit pi hana gaki, batja that djigra' droë. Dji 'euj ban saboh ba' padé njan.

,,Patōt brō' poetjō' padé njoë. Sabab ka djimamoh lé oelat didalam. Njan kon è'dji meuseupreue' ban saboh atōt padé," kheun si Banat.

,,Reuhoeng han sapat na. Ho rèt djitamong oelat njan oedalam ba' padé?" tanjong si Poetéh.

,,Jōh masa djih mantong oebit," seu'ōt matjoet. ,,Ban-ban tjèh niba' boh bambang. Masa njankeu djitamong lam ba' padé njoë. Rèt lam peuleupeue' ōn. Keureuna reuhoeng hana raje', tan djeuet keu peue-peue oeba' ba' padé. Ba' padé njan timoh leuhoe. Tan soë sangka na oelat didalam.

Tapi 'oh ka raje' oelat njoë djipadjōh asoë ba' padé. Djimamoh landja seun-seun batjoet. Lagèe njang kakalon ba' ba' padé njan. Meungnjo ka djimamoh trō' ba' goee, padé pi meuri lajèe. Poetjō' padé njan meugoelōng. Hana tréb doedoë niba' njan padé njan pi maté."

,,Tapi meung ka maté ba' padé, teuntèe maté oelat njan,'' kheun si Poetéh.

,,Njankeu njang han,'' seu'ōt matjoet. ,,Oelat njan lisé' raja. Wa'tèe ka djikalon ba' padé ka rab reubah, djih pi soenggōh that djikeumoerè'. Trōih 'an rab peureudèe njang teuseubèe lam tanoh. Sinan djidoee' 'oh meuseuninja.''

,,Kadang-kadang goh lom maté ba' padé oelat njan ka séb raje','' kheun matjoet lom. ,,Meungnjo ka séb raje' oelat njan pi meu'oebah djeuet keu doelōn. Tapi jōh goh djiboengkōih droë, leubèh dilèe djiteubō' padé njan diteungoh-teungoh ba'. Reuhoeng njan djitōb teuma ngon geulabaih. Meukeusoeddji wa'tèe djih ka djeuet keu bambang moedah djiteubiet rèt tingkab njan. Lisé', kon Poetéh?''

,,Hankeu djimoeboh lé padé njang djikab lé oelat njan?'' tanjong si Poetéh.

,,Kadang djimoeboh tjit,'' seu'ōt matjoet. ,,Tapi han djeuet keu raseuki. Boh padé njan bandoem soh hana asoë. Gob kheun padé soenggong.''

,,Éh gèt tapoematé kaman oelat njoë,'' kheun si Poetéh ngon geuraman, saré djigidong oelat njan.

---

11. Soë talō?

,,Peunjeum lōn oelat njoë saban tjit lagèe oelat padé lam oemong kamoë," kheun si Banat. ,,Bagaih djiseupreue' droë ban saboh blang. Djipeuseupreue' lé bambang ma oelat njan. Tapi han tatoekri akaj ngon poepaloë."

,,Peue han," seu'ōt si Poetéh. ,,Lheueh tameugoë tatōt djeundrang. Mangat maté angoih doem oelat njang na dalam ba' padé."

,,Njo, sangkira oelat njan teutab djidoee' diteungoh ba'. Si'at njoë matjoet peugah, oelat njan tjarong that djikoerō' ba' padé. Meungnjo djilōb lam oekheue padé njang lam tanoh, pakri?" tanjong si Banat keumeung peutalō si Poetéh.

Si Poetéh han djitoepeue djaweueb lé. Aman teudong teuhah babah. Ada' kon na matjoet bantoe, djih ka djadèh malèe ngon da. Han djeuet djidjaweueb teunanjong dadji njan.

,,Pakon ngeut that kah, Poetéh?" tanjong matjoet.

,,Pakri ban tapeulakoe, matjoet?" soedi si Poetéh.

Teuma kheun matjoet:

,,Wa'tèe tatōt djeundrang oelat njan ka djitamong lam peureudèe. Ka teuseubèe lam tanoh. Bōh gèt. Tapi boeet geutanjoë bè' tapeuséb meunan mantong. Teulheueh tapoerōn djeundrang, oemong njan tameu'oee teuma. Oekheue padé njang teuseubèe lam tanoh pi teuboengka oeloea. Keunong oeroë oekheue padé njan thō bandoem. Teuntèe oelat njang didalam boenoë pi djom tjit."

,,Njo, meunankeu ban kheun matjoet," seu'ōt si Poetéh. ,,La'én niba' njan hana tatoekri ilah ngon poepadèe njawong oelat njan. Njan, da! Teunanjong droëneu ka teudjaweueb."

Si Banat han tjit djitém lom tiwaih. Mantong tjit djikeumeung peutalō adoëdji njan.

,,Tapi pajah that tameu'oee ban saboh blang," kheun si Banat. ,,Sigo reubah padé doea go meu'oee. Oentōng doem sèt tjit. Hana meutamah sapeue. Pakri njan, Nja' Poetéh? Djaweueb sigo, meungnjo gata tjangkla'!"

,,Njan pakri, matjoet?" tanjong si Poetéh.

,,Hana asi rōh matjoet," kheun si Banat.

,,Bōh djeuet tjit, seu'ōt si Poetéh. ,,Ka hana

asi matjoet, hanakeu. Tapi neuprèh dilèe, dang lōn ingat."

Na tréb si'at si Poetéh pi teu'ingat. Landja djikheun:

,,Meunoë, da. Na bè' pajah mantong toeleueng geutanjoë, lheueh tameu'oee, tapoela baranggapeue lam keubeueng njan. Lagèe ba' reuteue', ba' tjampli, troeeng, doempeue teunaman moeda njang la'én. Niba' teunaman njan teuntèe geutanjoë meuteumeung pa'idah. Sabab bohdji djeuet tapoebloë oepeukan. Djeuet pajah geutanjoe sabab tameu'oee njan hana sia-sia."

,,Meungnjo djirot lé keubeue teunaman geutanjoë njan, pakri?" tanjong lom si Banat. ,,Lam moesém loeah blang gob peulheueh keubeue doem lam oemong. Ba' wa'tèe njan keubeue bibeueh. Baranggapeue djirot hana teunoekō'. Pakrikeu njan?"

,,Tabōh pageue," kheun si Poetéh ngon paneu'. Teulheueh djikheun sikra' narit njan leugat djiploeeng djiseutèt ma ngon matjoet, njang ka djeu'ōh niba' aneu' miet njan. Narit dadji djipoera hana deungo lé. Djitakōt meukarat. Salèh na njang han djeuet djidjaweueb teunanjong dadji njan. Da leubèh tjarong niba' si Poetéh.

12. Geusong.

I.

Na si'at geudja' trōihlé oeba' oemong matjoet.

,,Neukalonkeu, haj tjoetda," kheun gobnjan saré geutoenjo' oeba' oemong padé poetéh tjoet. ,,Ba' keunira lōn, hankeu djeuet keu raseuki padé saboh keubeueng njoë."

Si Banat djipeurab 'oh toë. Djeueb moe padé dji'eu geusong. Bandoem teungoh poemadjōh. Aneu' pineu' teungoh pieb sri boh padé moeda. Deuih dji'eu lé si Banat. Wa'tèe geusong peulōb djoemoh lam boh padé njan.

,,Le, kon Banat?" tanjong matjoet.

,,Kon wajang," seu'ōt si Banat saré djipeurab 'oh makén toë. ,,Njoë pakon hana meusajeueb, matjoet? Kadang salèh geusong inong."

,,Kon geusong inong," kheun matjoet. Geusong goh séb raje'. Singoh 'oh séb raje' timoh tjit sajeueb. Saban lagèe geusong njang la'én. Njang djeuet keu sajeuebdji njankeu boelèe paneu'!"

,,Boelèe toh, matjoet?" tanjong si Banat.

,,Haj, njan! Njang ban meugeunèh ba' roeengdji!"

„Na kakalon?"

„Na."

„Njankeu reubōng sajeueb."

Jōh njan peurab si Poetéh. Oeba' djih goh lom gèt trang boelèe njan. Sabab njan meuheut djikeumeung drob saboh geusong. Na djeuet djiparé'sa beu djroh, toh boelèe sajeueb njang geupeuhaba lé matjoet ngon dadji.

Tapi peue djeuet?

Ban djimat mantong badan geusong njan ka djipeulheueh teuma. Djaroë si Poetéh ka meuligan. Meuligan ngon ie geusong njang khieng han ban peugah. Bagaih-bagaih si Poetéh djisampōh djaroë ba' naleueng. Tapi bèe khieng njan mantong tjit meunta. Mantong tjit meusra trō' lam oeta'. Bit soeang that si Poetéh soeroë njoë! Lheueh djikab lé lintaih, djiseumbō lom lé geusong. Poetéh! Poetéh! Salèh hana gèt loempoëkeu beuklam?

---

13. Geusong.

II.

Meu'asé'-asé' oelèe ma 'oh geukalon padé matjoet. Kon sajang keu padé saboh tipè' njan. Njan hana padit na. Tapi teu'ingat keu oeroë doedoë. Wa'tèe geusong njan ka djiseupreue' droë ban saboh blang. Pakrikeu oentōng padé aneu' nanggroë!

Njang djeuet ma tō' 'an doemnan teumakōt, keureuna gobnjan ka geurasa djra. Saboh lajeue breueh digampōng gobnjan meuhaj han sakri. Lom pi meusakét that han tatoeho mita. Keureuna rab rata bandoem asoë gampōng hana geumoebreueh. Lam thōn njan tan djeuet padé. Meuneugoëgeu ka djipeutalō lé geusong. Lé geusong, moesōh oereueng moepadé!

Moeplōh jō' oemong njang djipoepadèe lé geusong ba' masa njan. Meuteutaloë oemong njang soenggong padé. Sabab habéh djiseuba lé binatang njang bèe khieng njan. Padé takalon leuhoeleuhoe. Teutapi hana njang djeuet keu raseuki. Boh hana njang meu'asoë. Bandoem tjot djitoenjo'

langèt. Han tatoedoem peugah le roegoë aneu' nanggroë ba' sithōn njan.

Teu'ingat keu njankeu, ma djeuet hajoet asoë, 'oh geukalon geusong lam padé matjoet njan.

,,Hana la'én akaj ngon tapeusiblah bahja geusong,'' meunankeu seulandjō teubiet narit lam babah ma. Lheueh geu'asé'-asé' oelèe. ,,Malingkan ngon sigo tameutrōn oeblang.''

,,Haj,'' kheun si Poetéh. ,,Matjoet meusigo ngon geutanjoë geutrōn oeblang. Pakon oemong gobnjan meugeusong tjit?''

Si Poetéh goh lom moephōm. Peue geumeukeusoed lé ma ngon narit ,,sigo trōn oeblang''.

,,Meunoë,'' seu'ōt ma. ,,Koekheun boenoë: Sigo tameutrōn oeblang. Nabsoe kèe, kon sigo tatamoee' oeblang. Kon meunan. Pakri tjit? Sigo tapoemoela. Sabab, meungnjo sigo tapoemoela, teuntèe padé njan pi sigo djimoeboh. Han djan geusong djiteumeung peule droë, padé njan pi masa' lé. Padé njang masa' han djeuet djipadjōh lé geusong. Keureuna geusong hana gigoë. Kon lagèe si Poetéh. Njang djipadjōh, tjit meung padé moeda. Padé njang meunan mantong meusantan. Djeuet djihiroeb lé geusong ngon djoemohdji.''

14. Geusong.

III.

,,Teuma meungnjo hana meusigo tapoemoela, pakri?'' tanjong si Poetéh.

,,Djiteumèe peule droë. Na wa'tèe djimeu'-aneu'-pineu'.

Tabōh misé na lhèe boh oemong. Saboh areuta si Banat. Saboh areuta si Poetéh. Njang saboh treu' poera areuta si Gam. Kameutrōn oeblang meu'awaj doedoë. Phōn si Banat. Na siboeleuen lheueng si Poetéh. Teuma si Gam.

Geusong tjit sireutōih boh.

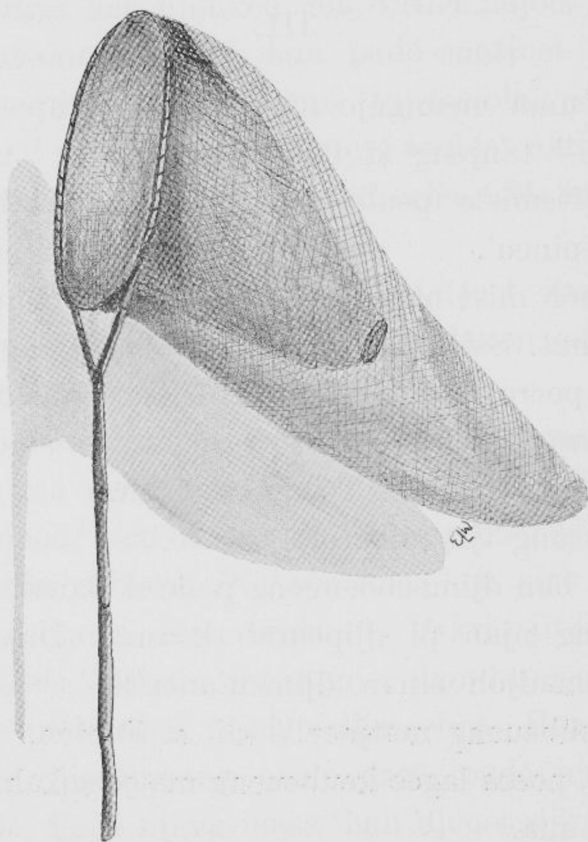
'Oh ban djimoeboengong padé si Banat, kawan geusong njan pi djipeurab keunan. Dang-dang djipoemadjōh sinan djimeu'aneu'lé.''

,,Keubeueng matjoet!'' kli' si Poetéh.

,,'O, poera lagèe keubeueng matjoet kah njoë,'' kheun ma.

,,Keureuna oemong si Poetéh akhé djipoela, teuntèe padé ba' oemong djih pi doedoë djimoe-boh. Seulandjō padé njan djimoepoeti', kawan geusong ba' oemong si Banat boenoë pi moewoë

keunan. Keureuna lam oemong si Banat hana lé peunanta'. Padé doem ka moebreueh. Han

Sawo' geusong.

djeuet djipieb lé lé geusong njan. Njankeu djeuet djiminah ba' oemong si Poetéh. Teutapi kon sireutōih lé. Na meudoea lhèe reutōih. Meunan

tjit singoh ‘oh moeboh padé si Gam. Leubèh le lom niba’ njan.

Njankeu sabab, meungnjo sigo tameutrōn oeblang, ka tapeusiblah padé niba’ saboh sitrèedji. Toh? Koereueng geusong.”

„Njoë di gata pakri ban tapeulakoe?” tanjong ma ba’ matjoet.

„Lōn sawo’ beungoh-beungoh,” djaweueb matjoet.

„Ngon peue tasawo’?”

„Ngon sawo’ njoë”, kheun matjoet saré geupeuleumah sawo’ njan ba’ ma.

Si Poetéh ngon si Banat pi peurab dja’ kalon. Sawo’ njan geupeugèt niba’ idja keuleumboe brō’. Djareueng ngon reuhie’. Lagèe sawo’ oedeueng tjit. Tapi oebit. Lom panjang meu’euntoeng. Ngon sawo’ njankeu geuseukoeet batjoet-batjoet geusong njan.

La’én niba’ njan na lom njang goera ba’ sawo’ matjoet njan. Si oedalam sawo’ njan meudjab lagèe boebèe. Teupeugèt niba’ idja tjit.

„Keupeue goena djab njoë, matjoet?” tanjong si Banat.

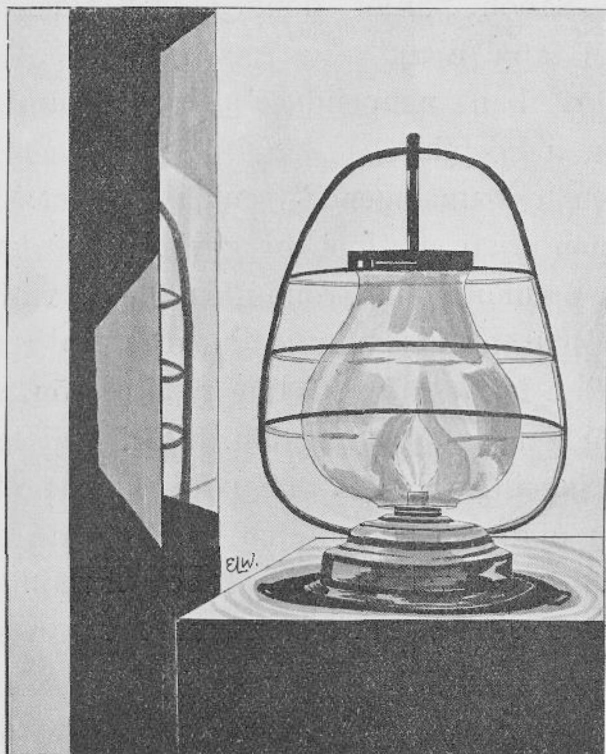
„Goenadji, mangat na bè’ lheueh geusong,”

djaweueb matjoet. „Oebé njang teusawo' aman meudjantang didalam. Han djeuet djiteubiet lé oeloea."

Lisé' that matjoet!

„Djeuet tjit ada' hana tabōh djab. Atawa

Panjot deumeurob njang han lōn lam angèn.
Na gob meukat dipeukan.

tapeugèt niba' idja teubaj. Teutapi hana that djroh."

„Na saboh kiet treu' ngon tadrob geusong," kheun lom matjoet. „Malam oeroë lōn peudoee'

taba' saboh lam oemong. Lam taba' njan lōn bōh ie. Teuma diateueh ie njan lōn plè minjeu' tanoh. Saboh panjot dong atawa tjoelot lōn tōt lam taba' njan."

,,Pakri ban neupeudoee' tjoelot lam ie?" tanjong si Poetéh.

,,Ateueh keunaleueng," seu'ōt matjoet.

Lheueh njan matjoet pi geuhareutoë leugat: ,,Hana padit na tréb trōihlé keunan kawan geusong. Meutang koemang djipeurab ba' panjot njan. Ban lakoe djikeumeung dja' peulōn apoej. Teutapi kon apoej njang lōn. Sajeuebdji leubèh dilèe angoih. Hingga meuteutimpa prè'-pro' geusong njan srōt lam minjeu' tanoh. Maté landja han djan djihej doe. Meung bè' lōn panjot njan djipōt lé angèn, drob geusong ragam njan saboh rameunè njang djroh that."

,,Han é' tapeuna minjeu' keu panjot tō' 'an beungoh," kheun si Poetéh.

,,Hana peue tō' 'an beungoh. Phōn djilōb mataoeroë tō' 'an wa'tèe leupaih 'itjha, ka djeuet. Keureuna jōh njankeu njang le geusong."

Teulheueh njan teuma bandoem geumoewoë leugat oegampōng.

15. Aneu' ité'.

,,Haj!", kheun si Bənat seulandjō trōih oeroemoh. ,,Roepa ri si Gam goh lom djiwoë. Awaj geutanjoë woë ngon djih."

,,Kadang ka djidja' leugat oekroeeng. Djidja' manoë sadjan ngon jah," teuka seu'ōt ma.

,,Peunjeum lōn hana meuhat," kheun si Banat.

,,Bōh dja' lèh kalon kaman sigo!"

Lheueh djisawa' idja ba' oelèe reunjeun, si Banat pi djipeukeue leugat oelampōih. Lampōih njan meurandéh aloee. Sinankeu jah geutjeumato' diphōn beungoh kon. Si Gam pi meuhat na disinan. Tjit beungoh kon hana tjré ngon jah. Sabab 'oh geudja' ma oeblang, si Gam geukeubah ba' gobnjan. Diroemoh hana soë kalon. Oereueng bandoem ka leupaih oeblang.

Ban saré djiboeka pintō lampōih, jah ngon si Gam pi meuroempo'lé.

,,Ho kadja', Banat?" tanjong jah.

,,Lōn dja' kalon droëneu," djaweueb si Banat. ,,Geujoee poewoë si Gam lé ma. Geujoee dja' poemanoë oeba' lōn."

,,Gam! Gam!" kli' jah geutawō si Gam.

,,Ō'!" seu'ōt si Gam.

,,Oedéh tawoë, neu'. Oeroë ka seupōt. Njoë da kah ka trō' djidja' teumeutoeeng."

Si Banat djipeurab leugat ba' teumpat si Gam. Si Gam teungoh soenggōh raja. Hana djithèe

oeroë ka sindja. Doemnan djeumot ba' djimoeboeet. Peue djipeulakoe sinan? Teungoh djitoekōj glang lam paré'. Djibri eumpeuen aneu' ité'. Aneu' ité' njan mantong oebit-bit. Ban tjèh mantong djikarom lé si Boeré'. Lé mano'dji njang that djigaséh.

Aneu' ité' si Gam njan teumbōn-teumbōn. Boelèedji mantong boelèe gapeueh. Leupon saré. Bit pi mantong manja', ka djeuet djimeulangoee. Batja that djimeulangoee njan. Teuleubèh batja niba' si Gam. Keu njan si Gam han peue djimalèe. Lam atédji, tjit ka patōt meunan. Sabab ité' gakidji meukipaih. Djeuet moedah djikajōh-kajōh ie. Lagèe oereueng kajōh djalō ngon peunganjoh. La'én niba' njan boelèedji sabé moeminjeu'-minjeu'. Ada' keunong ie pi hana that basah. Sabab njan djeuet djimeulangoee sioeroë seupōt. Di si Gam tan na meunan.

Na moepadoem boh niba' aneu' ité' njan ka djiteungoh oedarat. Djidong djiloeeh-loeeh droë. Njang la'én mantong djimeulangoee keudéh keunoë. Si Gam djigeulawa batèe sineu' oeteungoh. Na mangat djiriwang oebinèh aneu' ité' njan.

---

16. Si Gam njang poematéh.

„Ka séb kamanoë ngon kapadjōh eumpeuen. Djinoë oedéh tadja' woë!" kheun si Gam djimaba woë aneu' ité'dji.

Teuma aneu' ité' njan pi djidrob djipasoë lam paroee'. Seureuta djipoewoë leugat oegampōng.

Dijoeb moh tjit ka na tōng keu eumpoeng aneu' ité'. Tōng njan meutamèh lom meutingkab-tingkab. Meunan geupeugèt lé da. Na djeuet peungeuih si oedalam. Lompi angèn mangat meutoeka sabé. Djeuet aneu' binatang njan hana hangeub-hangeub.

Diateueh aleue tōng njan djisiseue djeumpoeng. Koenon keu tilam ba' dji'éh aneu' ité'. Bè' sidjoee'dji malam-malam.

Siseun djeumeu'at sigo tōng njan han djeuet han teupeugléh. Meungnjo peureulèe teulajoe ngon boebeue. Mangat maté doemna moemeut. Tapi njan bandoem kon boeet si Gam. Malingkan boeet dadji. Njang boeet si Gam tjit meung djibri glang ngon eumpeuen beungoh-beungoh. Sabab njan aneu' ité' njan kon boelat areuta si Gam. Tapi meudoea hareukat ngon dadji.

'Oh lheueh djitōb eumpoeng, kheun si Gam: ,,E ma, dja' manoë!"

,,Njan ngon da, dja' lèh!" seu'ōt ma.

,,Banat, kapoemanoë adoëkeu si'at!" kheun ma lom ba' si Banat.

,,Di lōn han é' tjoetda poemanoë. Droëneu!"

,,Alah, bè' le rameunè, kah Gam. Njoë sa kèe hè'. Lom ngon koekeumeung magoeen. Dja' lèh ngon da, dja' neu'. Meutoeah that si Gam. Poematéh raja aneu' lōn njan saboh. Dja' ladjoe, lèh!"

Djideungo njan si Gam pi leumoh até.

Teuma kheun ma lom: ,,Meunankeu, beu gètgèt peurangeuj. Na ma ba sabé oepeukan. Tadja' é' kaha, kon nja' tjoet? Han, panè. Si Gam lōn tjit djroh that akaj. Leumoh leumbōt, meunoerōt moebahgija. Kon lagèe aneu' la'én. Krang tjeukang, bantahan peusaka papa."

Keumang até si Gam djideungo meunan narit madji. Si Gam njang poematéh djipeukeue leugat ba' mon. Dilikōtdji seutèt si Banat ngon tima saboh di djaroë.

,,Heuh! Hana malèe," kheun si Banat. ,,Atra geutém tjit gob poemanoë."

„'O! Tjoetda brō'! Hoh, hoh!"

„Banat! Banat! Peue njan, Banat?" kli' ma diroemoh. „Banat, bè' kapeu-krieb-krieb adoëkeu sabé."

Teulheueh geu-kheun njan ma pi geu'é' leugat oedjoe-rèegeudja'tōtpanjot. Oeroë ho malamlé.

---

17. Dja' keumawé.

Beungoh seuningoh njan.

Ma hireuen. Geukalon si Poetéh ban poekie' mata djikeumeung dja' ba' sikoela. Bit pi oeroë jōh njan ban poh nam. Sabab njan ma geuteumanjong:

,,Ho ka keumeung dja', Téh? Koekalon kah beungoh that ka keumaih. Njang ka-ka han tom 'ohnoë hat kadja' ba' sikoela."

,,Lōn keumeung dja' keumawé siblét ngon si Seuman. Jōh goh lōn tamong ba' siloela," djaweueb si Poetéh.

,,Pat kadja' keumawé njan?" tanjong ma lom.

,,Goh lom moepat. Meukeusoed kamoë toë-toë roemoh sikoela" seu'ōt si Poetéh.

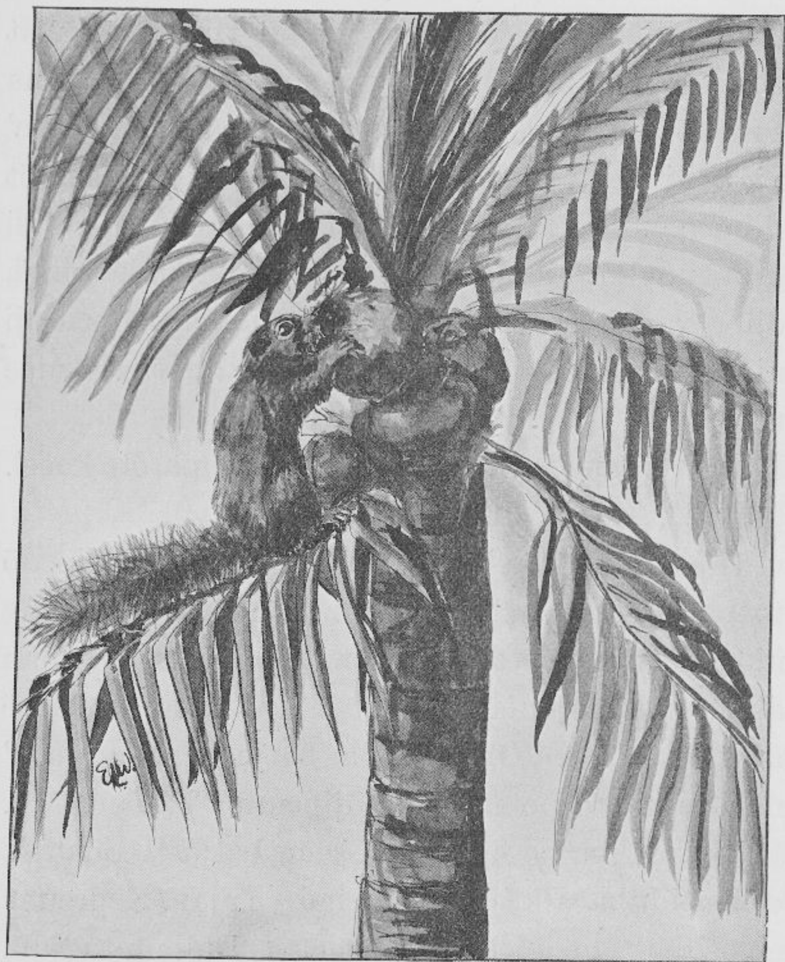
Lheueh djikheun njan si Poetéh pi djitjo' go kawé dijoeb moh. Teuma djidja' leugat ngon si Seuman. Bandoea ka djitoepat, pat njang le eungkōt. Lam Paja Hidjō. Sinan le that eungkōt boeeng.

Si Seuman ngon si Poetéh pi djidja' leugat. Djidja'? Kon djidja'. Djiploeeng rèt ateueng blang. Saboh kawan koee' teukeudjōt sabab aneu'

miet njan ploeeng. Landja djipo djidja' dong oeateueh roeeng keubeue. Bit pi meunan aneu' miet njan ka djitoepeue kiet. Koee' njan djiboëh basoh. Djipoera dong-dong ateueh keubeue. Sira

pijōh hè'. Euntreu' 'oh tan oereueng djitrōn teuma. Djipeurab lom ba' paja njan. Sinan dji-dong 'oh seungab djiloeem eungkōt. Sabab gakidji panjang, mangat djiblōh lam ie. Han peue djitakōt ada' lhō' batjoet. Matadji bagaih ngon tadjam that ba' djimeuloeem njan. Njang kajém

Toepè teungoh teubō' boh oe.

djiloeem aneu' tjanggoee' atawa eungkōt oebit-bit. Meungnjo ka leumah meung saboh, djisoeetlé

takoeedji njang panjang njan. Djitjoh leugat eungkōt njan. Djareueng na lheueh teuma eungkōt njang djidrob njan. Meunankeu koee' njan djimeu'eungkōt. Biasadji trōih 'an seupōt djimeu'eungkōt soentō'. Sabab le peureulèe di djih eungkōt njan. La'én niba' djipadjōh keudroë, djipoewoë keu aneu'dji maséng-maséng. Aneu'dji njan na lam eumpoeng. Sidéh ditjōng kajèe manjang.

„Ssjt! Ssjt!" kheun si Poetéh djiparōh koee'.

„Ha'! Ha'!" kheun si Seuman.

Tapi kon koee' njang teukeudjōt. Sidjoedō toepè ateueh ba' sidjaloh. Bandoea binatang njan meutjreut djigrōb ateueh pageue. Ninan ateueh ba' rambōt. Teuma leugat djilajang droë ateueh ba' oe. 'Oh djeu'ōh batjoet ngon aneu' miet njan toepè njan pi djipeurab ba' moe oe. Djikeung boh oe njan seun-seun batjoet. Beuthat djih oebit bagaih tjit beusōt boh oe njan. Keureuna gigoëdji tan oebah pheuet. Tadjam-tadjam silagoëna. Dijoeb ba' oe njan ka meutamon boh loepieng. Teuntèe seuh toepè njang waba njan.

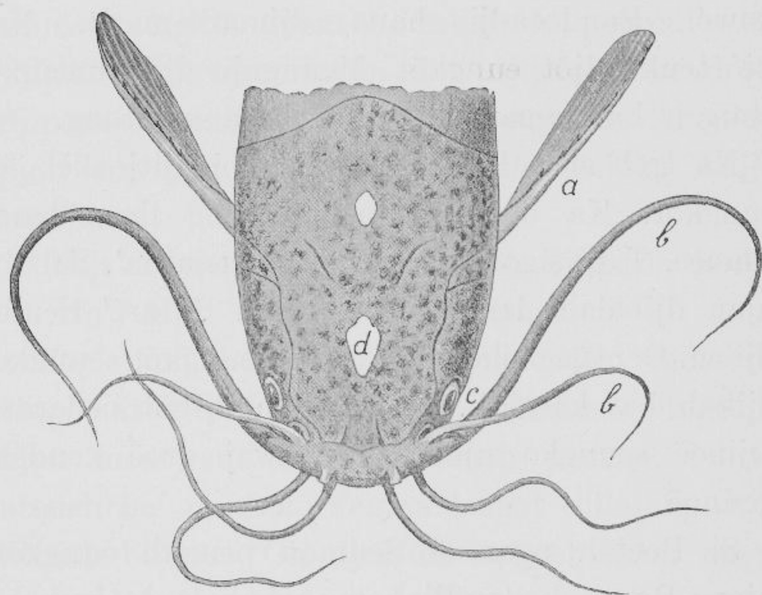
18. Seungko.

Ban saré trōih si Poetéh pi djitheun leugat kawé. Bandoeadji hana djimarit-marit. Na bè' teukeudjōt eungkōt. Meungnjo djikeumeung peugah baranggapeue, djimoebasa mantong.

Na tréb si'at kawé si Poetéh pi djitjoekèh lé eungkōt. Ka doea go peulampōng lham-lham timoee. Tapi sigo njoë kreueh meusintha'. Sabab njan djibalaih landja. Teulheueh djitaré' deuih dji'eu. Oentōng silagoëna. Saboh eungkōt seungko djikab ba' kawédji. Kawé njan djibōt oedarat. Djinoë seungko njan djigeuriwaj droë keudéh keunoë.

Si Poetéh ngon si Seuman peunab eungkōt njan. Roepa badandji hana oebah lagèe leuhob. Ngon oelèe njang lipéh djiso'-so' keudéh keunoë. 'Oh ka toë oebinèh paja djikeu'ih lom oedarat lé si Poetéh. Teugoh djidrob, goh lom djidjeuet. Seungko njan gloee tamsé iléh. Lom pi é' djeuet moepaloë, meungnjo djidrob baranggaho. Djeueb siréb dadadji na doeroë. Doeroë njan tintjoe lagèe oedjōng reuntjōng. Lom ngon meugigoë tadjam-

tadjam. Sakét that meungnjo teutjho' geutanjoë ngon doeroë njan. Kadang tō' ba' djipeudjeuetkeu deumam. Djipeu'é' seu'oeem paneuih.

Oelèe seungko.
a. doeroë; *b.* djanggōt; *c.* mata; *d.* keueng.

Hana padit na tréb teuma doedoë seungko njan hana lé keunoewat. Si Poetéh djidrob seungko njan. Djitjeuka' ba' takoee ngon aneu' djaroë. 'Oh han djeuet meung djikeunjèt droëdji lé.

Djinoë barō moedah bandoeadji djipeuroemeun djanggōt seungko njan. Le djanggōt njan na lapan ōn. Ban lapan djanggōt njan meu'asoë sie. Doea ōn lam lapan njan gasa-gasa. Njang la'én halōih batjoet. Ba' eungkōt seungko djanggōt njan oepama djaroë. Ngon njankeu djimeuraba keudéh keunoë lam ie tjeukoë. Sabab lam adè ie njan teuntèe han deuih djikeumalon.

,,Rab saban lagèe soewie' roepadji, konPoetéh?" kheun si Seuman.

,,Rabkeu sa. Peunjeum kèe tjit saboh bie'," djaweueb si Poetéh.

'Oh lheueh djipeuglaih seungko njan, si Poetéh djikeumawé lom.

,,Teuntèe le seungko sinoë," kheundji lam atédji. ,,Peutama sabəb ie tabeue. Keudoea sabab meuleuhob. Ba' teumpat njang meunan seungko gala' djimeu'eumpoeng."

---

19. Eungkōt djoeah.

Djikalon seungko si Poetéh, si Seuman pi teuka haro'. ,,Ada' é' djikab ba' kawé lōn saboh,'' teupiké si Seuman. Lheueh djipoebarō eumpeuen, djitheun lom kawédji njan. Sigo njoë hana

djilambōng oeteungoh. Malingkan djipeutjèb-tjèb mantong ba' binèh paja.

Teungoh-teungoh djihoee, taloë kawé pi meunjeum teugang.

,,Njan peue han kabalaih, Seuman!'' kheun si Poetéh.

Teuma si Seuman pi djibalaih kawé. Atédji ka srab. Teuntèe seungko tjit njang tjoh kawédji

njan. Tapi sangka njan hana beuna. Kon seungko njang po' kawé si Seuman. Malingkan saboh batjé raja. Sabé raja ngon seungko si Poetéh.

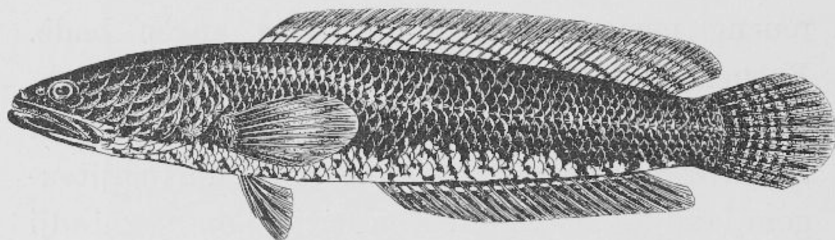
Si Seuman hana djikareue bagaih. Sabab djitakōt poetōih peurambōt kawédji njan. Meungnjo djikareue saban sakri. Kawé njan djipoemeu'èn dilèe keudéh keunoë. Lagèe oereueng poemeu'èn geulajang lam angèn badè. Kreueh djitaré' dji'oeloe. Meunjeum leumoh, djikareue teuma. 'Oh ka séb hè' eungkōt njan, barōkeu djipeuteungoh oedarat. Si Seuman djiteugom landja batjé njan. Keu batjé hana geuntadji sagaj. Batjé hana doeroë. Kon lagèe seungko. Badandji gloee tjit lom ngon litjén. Tapi kon lagèe gloee badan seungko.

Batjé meusisé'. Djitimoh diphōn di'oelèe kon trōih 'an oe'ikoe. Sisé' diroeeng roepadji hitam. Tapi sisé' proeet boeré'-boeré' poetéh. Sisé' njan doem meusoesōn lagèe ranoeb teuseupéh.

Bagoë eungkōt la'én meunan tjit eungkot batjé djimeulangoee ngon ikoe. Siréb lhōng keu geunantoë peunganjoh. Kipaih ikoe keu keumoedoë. Ngon siréb djipeutimang badan. Ngon ikoe djipeutimang haloean.

Si Poetéh djitjoekèh-tjoekèh mata eungkōt njan ngon ranténg kajèe. Tapi hana meuklèb. Sabab matadji njan hana meuseuloempoee'.

Si Seuman djitjo' oerèt sikra' ngon bōh taloë eungkōt njan. Lheueh njan djikoewak mieng. Keunan rèt djisō' taloë. Jōh njan teungieng

Eungkōt batjé.

oeba' si Seuman iseueng batjé. Roepa iseueng njan mirah lagèe darah.

,,Ngon njoëkeu djimeu'oengkab," kheun si Poetéh. ,,Sabab kheun goeroe: Tieb-tieb eungkōt djipeulheueh naphaih ngon iseueng. Ie njang djitamong rèt babah djiteubiet teuma rèt lam iseueng."

,,Bitkeu hana eungkōt oebit lam paja njoë. Sabab le batjé njang poepahnadji," kheun lom si Poetéh.

,,Pakri djeuet kakheun meunan?" tanjong si Seuman.

,,Meunankeu," djaweueb si Poetéh. ,,Sabab batjé eungkōt djoeah. Kalonkeu ba' badandji. Tjatjang lom ngon labaih. Eungkōt oebit atawa aneu'-aneu' eungkōt djipeuhabéh ban njang na. Salang aneu' droëdji pi djipadjōh tjit. Njankeu, meungnjo na batjé, eungkōt la'én hana seulamat."

,,Batjé djareueng djimeu'èn diteungoh mon bōh paja," kheun lom si Poetéh djiseumong haba batjé njan. ,,Diteungoh kroeeng pi hana tjit batjé. Njang kajém na djih dibinèh reuleueng. Atawa dijoeb peureudèe naleueng. Sabab sinan djeuet djimeusilèe. Djiloeem silab eungkōt la'én njang meurimbaih keunan. Ban meurimbaih dji-roengkhom landja. Djitōh boh pi sinan tjit. Joeb-joeb oeboë naleueng."

,,Soë peugah di kah meunan?" tanjong si Seuman.

,,Jah," djaweueb si Poetéh. ,,Gobnjan sabé geudja' keumawé. Sabab njan patōt tapatéh."

---

20. Djloeeh.[1]

Hadih Nabi hé ja sahbi,
Si'oeroë oeblang neuteubiet Nabi,
Meuroempo' kawōm bie' Arabi,
Poemarōh lam glé djloeeh lam hoetan.

Seuntreut Nabi teuma neukalon,
Djloeeh pi ka rōh dalam taron,
Djimeulawan leugèn-leugon,
Ma djikheun hé po lōntoean.

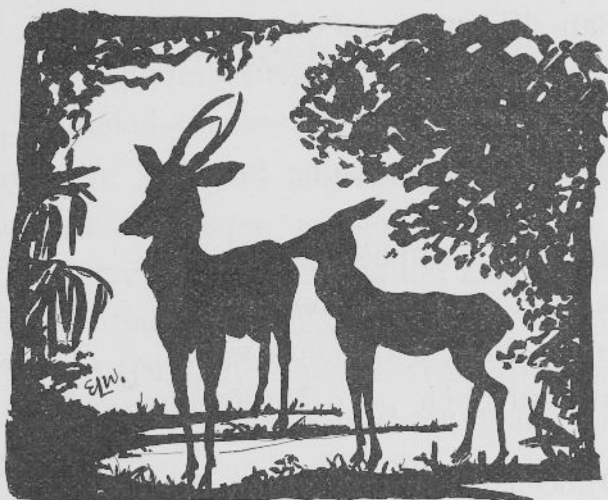
Angkèe le gata oelōnteu njoë,
Lōn dja' bri mom aneu' na sidroë,
Lheueh njan reudjang keunoë lōn woë,
Ngon djandji njoë oebah lōn han.

Proë haj oebah lōnkeu njang djheut,
Niba' oereueng tan seulaweuet,
Keureuna oelōn keumeung rab soekreuet,
Siblét ba' aneu' lōn beudjalan.

Teuma Nabi joee ba' Arabi,
Tapeulheueh djloeeh njoë, hé ja sahbi,
Djiwoë ba' aneu' mom djidja' bri,
Ngon djandji han beusalahan.

---

[1]) Niba' diké.

Taron pi djisoeet djloeeh pi djiwoë,
Trōih ba’ aneu’ djikheunlé proë,
Peurab keunoë, hé aneu’ droë,
Tamom beu troë lōn soekaran.

Keureuna oelōn meugriet han sakri,
Taron teuprèh ma djinanti,
Tapaban bah ka teukeudi,
‘Ohnan djandji gra’ ba’ Toehan.

Salèh aneu’ lōn trōih adjaj,
Sajang lam glé gata tinggaj,
Kheunda’ Alah dat njang keukaj,
E aneu’ haj mom hé intan.

Ban djideungo meunan peuneugah,
Jōh njan aneu' djimeusoempah,
Lōn han lōn mom hareuem bélah,
Ma meutoeah riwang kaman.

Wahé poma djinoë dja' lèh,
Sajang Rasoej gata neuprèh,
Saleuem kamoë takheun sahèh,
That teuleubèh po djōndjōngan.

Djloeeh djiriwang teuma doedoë,
Dalam taron djilōb keudroë,
Tapi geupeulheueh djih geubri woë,
Sabab *sampoë djandjidji* njan.

---

21. Oereueng poengo.

Jōh njan oeroë ka poh toedjōh. Siteungoh djeuem treu' tamong sikoela. Aneu' miet rab habéh teuka. Dileuen roemoh sikoela ka ramè aneu' miet meu'èn-meu'èn. Saboh kawan teungoh meulét-lét. Saboh pasōkan teungoh meukato'. Njang la'én teungoh meugrōb-grōb meuseusoeka. Dit that njang dong keudroë seungab mantong.

Trō' keunan si Poetéh djitamong leugat oelikōt. Djikheunda' dja' keubah eungkōt ngon go kawé. Teulheueh njan djikeumeung meu'èn tjit siblét sadjan aneu' miet njang la'én-la'én.

Dilikōt meuroempo' da teungoh meusimbang.

„Da! Da! Neu'eukeu eungkōt!" kheun si Poetéh.

„Djikab ba' kawé kah, dé'?" tanjong da.

„Seungko njoë ba' kawé lōn. Batjé djéh ba' kawé si Seuman," djaweueb si Poetéh. „Raja, kon da?"

„Meuhan. Batjoet saho rab sabé raja ngon batjé geutanjoë teumeung ba' boeeng dilèe," kheun da.

„Euntreu' seupōt meudja' meuriwang lom,"

kheun si Poetéh sira djipeudong go kawé ba' sagoë bintéh ngon djisawa' eungkōt ba' labang. Teulheueh njan si Poetéh pi djitoedjah teuma oeleuen.

Aneu' miet makén meutamah ramè. Teumpé' soera' meutaga-taga. Tapi kon lé dileuen. Bandoem aneu' miet njan ka djimeuteubiet oerèt raja. Sidéhkeu doem meusa'-sa' meutamon-tamon. Meudjrom oeba' saboh teumpat diteungoh rèt njan.

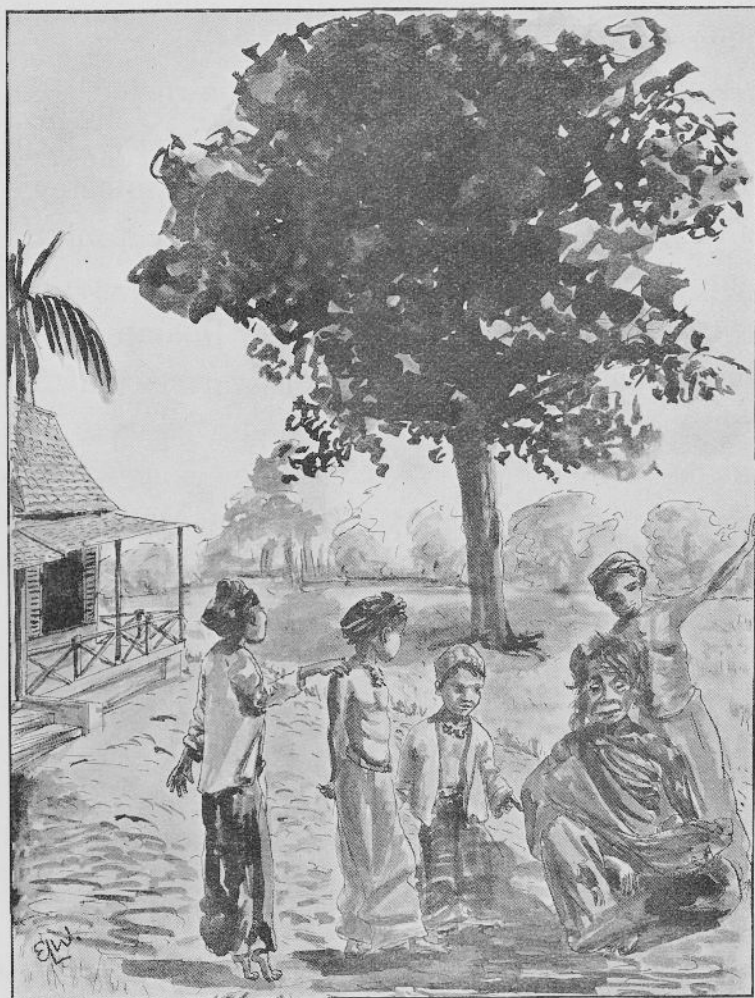
„Peue na oereueng moepaké?" teupiké si Poetéh.

Si Poetéh djikeumeung kalon. Leugat djiploeeng oeba' teunamon njan. Djikoewa' kawan ramè ngon doea blah djaroëdji. Na djeuet djipeulōb oelèe oedalam.

„Peue njan, rakan? Peue djinèh njan? Toh koengieng siblét!" kheun si Poetéh.

Aneu' miet doem meutoela'-toela' meusigōng-sigōng.

Akhé doedoë si Poetéh pi leupaih oedalam. Barō deuih djikeumalon. Kon oereueng meureupaih. Diteungoh teunamon njan teudoee' sidroë inong toeha. Matageu moeblè'-blè'. Hana oebah

lagèe aneu' mie geuboëh, njang ban teupeul heueh lam eumpang.

Peukajangeu brō' lom ngon roeja-roejoë. Ban saboh badan peunoh kalang ngon abèe. Ō' di oelèe teugeureubang. Moekageu meukeuloeténg. Seutèt keueng meudjeuen-djeuen ie babah mirah. Ngon sikra' idja sawa' brō' geupeugèt teuningkoee. Teuningkoee njan geuhon. Doempeue na lam teuningkoee njan. Peue njang geuteumeung geupasoë keunan: kra' boe, boh djambèe bōh peue la'én.

Sajang Dapo Soenoë! Geunab oeroë geudja' meurawoh. Teubiet blang tamong gampōng. Keudéh keunoë geudja' meudiwana. Soë-soë na rahim até, djibrikeu barangpeue makanan keu gobnjan. Njankeu keu peunadjōh oereueng poengo njan. Pat-pat njang reudō', peugomlé. Pat-pat njang malam geudomlé. Roemohgeu tan, sèedarageu pi han. Tjit gobnjan sidroë meulang-lang.

Asoë gampōng hana teumakōt keu Dapo Soenoë. Sabab han geupakon-pakon lé oereueng poengo njan. Asaj bè' tapeukaroe gobnjan. Tapi meungnjo tapeukaroe Dapo Soenoë pi beungèh. Oereueng njang peukaroe gobnjan geutijeueb atawa geugeulawa ngon batèe.

22. Moerid ngon goerèe.

,,Dapo! Dapo!," kheun si Seuman. ,,Ho ka lakoëteu, Dapo?"

Sira djikheun njan si Seuman djitoela'-toela' oereueng poengo njan. Meunan tjit aneu' miet la'én. Bandoem oeroe boeet si Seuman.

Matageu njang tjeukoë djinoë ka mirah. Babah pi ka teugeurinjèn. Tanda ka dji'é' gram keu aneu' miet njang peukaroe njan. Ngon beungèh Dapo Soenoë geuteuboeet aneu' batèe saboh reugam. Saré geusrom ateueh aneu' miet njan bandoem.

Tapi aneu' sikoela makén goera. Makén goerangsang niba' njang ka. Ban silingka teupō' djaroë. Bandoem soera' ngon peukra. Poewajang inong seudèe njan. Ladoem aneu' miet taré' ba' ō'. Njang ladoem hila ba' djaroë. La'én sintha' ba' idja atawa loedah. Moebagoë-ragam djipeukaroe inong poengo njan.

Lam kawan ramè njan si Himkeu njang leubèh doekhat. Bagaih-bagaih djidja' tjo' sikra' kajèe. Teuma djitie' lam leumoeeng Dapo Soenoë.

,,Dapo! Dapo!", kheun si Him. ,,Njan go, Dapo! Njan go! Njan leupeue go dikeue gata!"

,,Oew! Oew!" kli' inong toeha njan. ,,Bè', teungkoe potjoet! Radja ma, bè' lé tapeurab keunan. Tapatéh ma, boh até djroh. Intan peureuséh, pakon gata bantahan that? Han ta'isib peue njang ma kheun!"

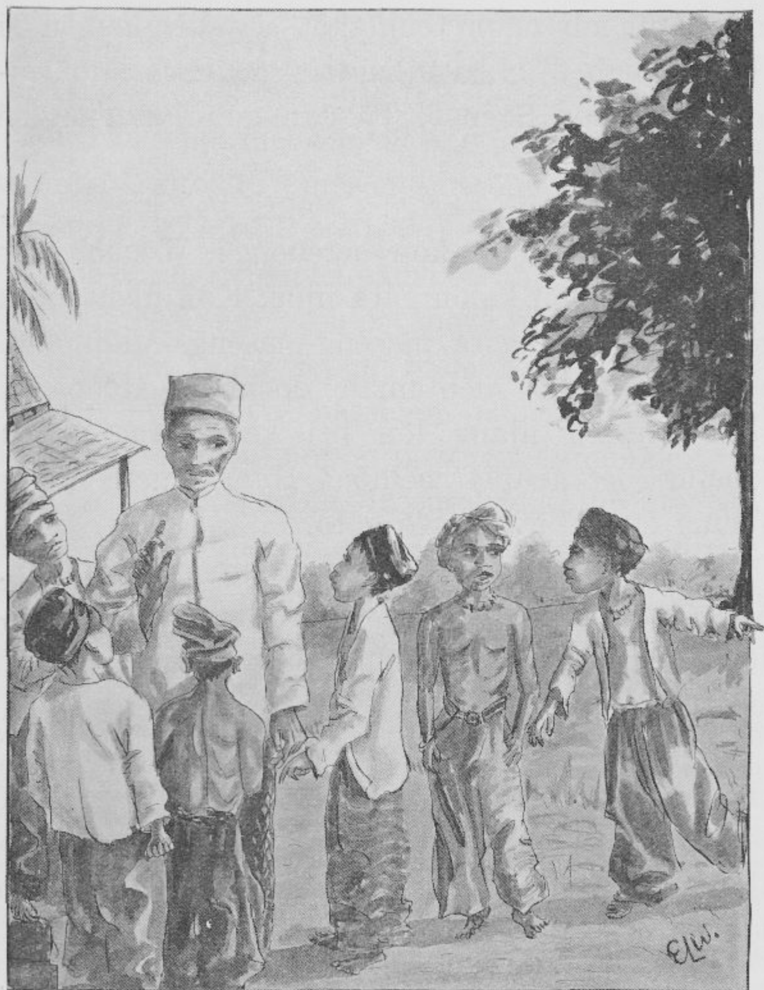
Lheueh njan Dapo Soenoë pi geumoëlé. Sira djimoeba'e ngon djiseumpom-seumpom kajèe njan keudéh keunoë.

Jōh njan aneu' miet makén djigrōb lambōng. Makén soenggōh dji'oelang-oelang narit ,,go" njan. Sira djisoera' meuhoebō-hoebō. Bit pi meunan meung sidroë hana njang toepeue, pakon Dapo Soenoë meunan bagoë, wa'tèe djideungo sikra' toetō njan.

Geudeungo soera' diloea meugeumpa that, goeroe pi teukeudjōt. Bagaih-bagaih geuteubiet oeleuen. Saré geukalon boeet aneu' miet, goeroe pi geu'asé'-asé' oelèe. Teuma geuteupō' djaroë. Geubri isjarat oeba' aneu' moeridgeu ban sinaroë.

,,Keunoë tamong bandoem!" kheun goeroe ngon leumoh leumbōt. Tapi ba' ie moekageu njang reudom, deuih ta'eu gobnjan beungèh.

,,Njo boeet njang tapoeboeet njan?" tanjong goeroe deungon weueh até. ,,Njo njan, njang oelōn peuroenoë geunab oeroë sinoë ba' gata:

Lōn joee dja' taré' ō' Dapo Soenoë? Djaweueb sigo?"

Sidroë hana njang djaweueb. Bandoem aneu'

miet seungab ngon teumakōt. Leubèh-leubèh si Him. Sabab djihkeu njang tie' geulawa lam leumoeeng Dapo Soenoë. Tō' 'an gobnjan geumoë meu'ō-'ō saré.

Teuma kheun goeroe: ,,Pakri ba' kira gata, Dapo Soenoë njan kon oereueng? Weueh that até lōn, 'oh lōn kalon gata njoë. Kon meutamah gèt peurangeuj gata maséng-maséng. Malingkan ho si'oeroë ho meutamah doekhat. Roepa ri peungadjaran njang lōn bri keu gata, nakeu oepama ie geuplè oelhō'. Hana meukeumat meung sigeutoe ba' até gata."

Lheueh njan goeroe geupeuseunang naphaih. Aneu' miet ka meusapat ba' babah pintō. Bandoem teukoej. Hana meung sidroë njang djeuet seu'ōt narit goeroe.

,,Dja' lèh doee' ba' teumpat maséng-maséng!" kheun goeroe teuma doedoë. ,,Oelōn keumeung peugah saboh haba oeba' gata njoë. Peue sabab djeuet oelōn teugah gata tapeukaroe Dapo Soenoë njan."

Aneu' miet bandoem dja' doee' ateueh bangkoe. Bandoem seungab. Sabab bandoem meudèesa. Peue lom si Seuman ngon si Him. Keureuna djihkeu njang oelèe kawan lam boeet karōt njan.

---

23. Sèedaga.

Saré ka meusaneut aneu' miet doem djidoee' ba' teumpat droëdji maséng-maséng, teumanjong goeroe:

,,Soë njang kajém leupaih oeteungoh gampōng?"

,,Bandoem na," seu'ōt aneu' miet.

,,Soë na kalon saboh roemoh raja disinan?" Njan pi teuntèe bandoem na. Djeueb seupōt aneu' miet meuhimpōn keunan. Sinankeu djimeu'èn lheueh sikoela. Roemoh njan areuta Nja' Moet. Sidroë oereueng moepèng njang himat. That raja niba' roemoh njang la'én-la'én. Tan na seunabé lam gampōng njan. Bōh ba' bintéh gèt ba' toela' angèn peunoh ngon tjeunoelé'.

,,Djeuet kajémkeu kah njoë kadja' meu'èn oeleuen roemoh njan?" kheun goeroe sira geupieb roeko' saboh ba' babah.

,,Kajém, angkoe," seu'ōt aneu' miet njan doem. ,,Tjit sinan geulanggang kamoë meukato'."

,,Tapi pakon angkoe tanjong meunan?" sidé' si Poetéh.

Teuma goeroe pi geumeuhaba, saré geukheun:

,,Masa dilèe po roemoh njan sidroë sèedaga njang that kaja. Hana oereueng lam gampōng

njoë njang sa moepèng ngon gobnjan. Areutageu that bahrōlah. Oemonggeu diblang meugoentja bidjèh. Keubeue diglé moeplōh inong. La'én hareuta beunda diroemoh moepeutoë-peutoë.

Bit pi ka sidoemnan kaja, hana geupijōh geuhareukat. Doea pintō keudè dipeukan peunoh meu'asoë dabeueh meuneukat. Moebangglabanggla idja teuka di Poelo. Lom ngon idja krōng paté' palikat meukoedoë-koedoë.

Keureuna tjangkla' bidja' lom ngon reumèh, oereueng pi meudjrom oeba' gobnjan. Djimeuteuka dja' moebloë dabeueh gobnjan. Peue lom rōh ngon meuneukatgeu njan moerah-moerah. Meung é' meuteumeung batjoet hareukat, geutoela' ladjoe. Geukheun, gèt le lagōt beuthat mit laba. Niba' le laba tapi mit lagōt.

Gob kheun, gobnjan na geungoej peularéh. Tapi njang keubit kon roë meunan. Malingkan sabab geutoe'oh ka'idah meukat. Djeuet geutoeeng até oereueng moebloë. Lom tjarong ba' geudja' boeet ngon geubōh lagèe. Teunoepeuegeu pi lhō' lam bhaih meuneukat njan. La'én niba' njan gobnjan djeumot ngon himat han sakri. Njankeu sabab areutageu ho si'oeroë ho meutamah leugat.

---

24. Loe.

Peuroemohgeu tjit sidroë. Njankeu Dapo Soenoë.''

,,Dapo Soenoë njang poengo njan?'' tanjong aneu' miet deungon hireuen.

,,Beuna,'' kheun goeroe. ,,Masa njan nan gobnjan Nja' Ti Soenoë. Hajgeu kon meunan bagoë. Dapo Soenoë njan sidroë inong njang sambinoë. Sidroë inong njang moeboedoë ngon seutija. Sidroë oereueng binoë njang salèh lom ngon tjarong ba' kadam lakoë. Peue njang lakoëgeu kheun simasa han tom geubantah. Sabab njan lakoëgeu that meukeumat gaséh keu gobnjan.

Ba' Dapo Soenoë sèedaga njan na geumeu'aneu' sidroë. Aneu' njan agam. Roepadji djroh ban boeleuen peuet blaih. Bandoea lakoë binoë gala' han ban. Sang poeléh apōn 'oh meuteumeung aneu' agam njan.

,,Si nja' njoëkeu keu beunadaj, teukeudi lōn habéh oemoe oeroë doedoë,'' kheun sèedaga njan.

,,Si nja' njoëkeu njang hoee toengkat lōn ba' oeroë toeha lōn. Djihkeu njang bri boe sisoeeb

ie siteugō' keu ma, wa'tèe han é' ma' dja' lé,'' kheun Dapo Soenoë saré geutjōm aneu'geu njan ngon geupangkèe-pangkèe. Na njeum bè djara' meung siblét. Bè' tjré meung sipadé ngon gobnjan. Han djeuet teupèh sagaj aneu'geu njang si'oerat njan. Doemnan geugaséh keu aneu' njan.

Aneu' njan geurasi nan Nja' Bintang.

Nja' Bintang njan ho si'oeroë ho raje'lé. Ma ngon koedji that geugaséh. Peue njang djilakèe geubri. Padjan njang djikeumeung geupeuna. Peue njang djikheun geupatéh. Peue njang djipoeboeet geuloerōng.

'Oh ka séb raje' aneu' njan pi geu'euntat oeba' sikoela. Tapi aneu' njang ka loe njan hana haro' ba' djimeuroenoë. Djidja' ba' sikoela meunameutan. Si'oeroë djiteuka si'oeroë djilheueng.

Kon tan geupapah lé ma koedji. Geukiweue geunab oeroë. Mangat teutab djidja' ba' sikoela. Geubri ngon peu'ingat, na soenggōh djimeuroenoë. Tapi paditkeu na, meung toeah geupoepō'. Meung kon na bagi ngon soenggōh droë.

Aneu' njang jōh tjoet that geupeuloe njan, djinoë djeuetkeu teuboëh. Aneu' njan batat ngon doengèe. Até makén beuna'. Djidoee' ba' glaih

doea ka meuthōn-thōn. Goeroe han é' geusaba lé. Akhé doedoë aneu' njan rōh ba' geupeuteubiet niba' sikoela. Keureuna ka meuthōn han é' meu'iseu' niba' neubeuet sèt.

---

25. Djoedi.

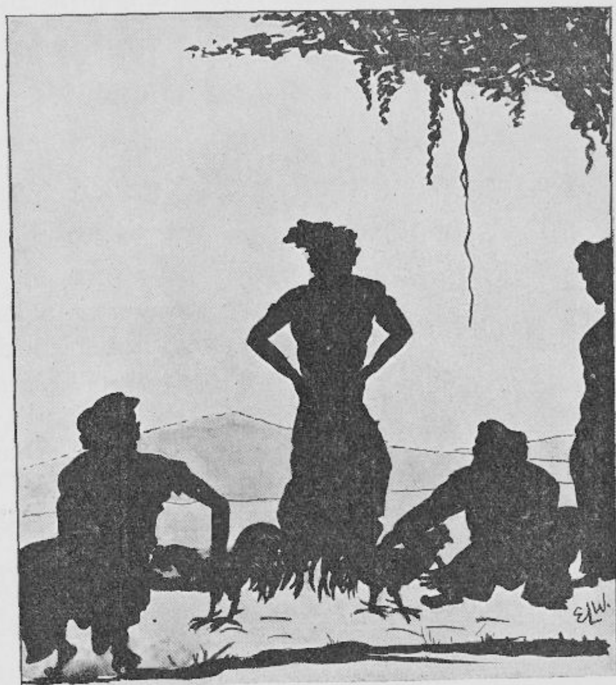
I.

Dibinèh blang gloempang pajōng,
Dibinèh djoerōng limèng meusagoë.
Bè' haj aneu' tameusabōng,
Niba' oentōng le that roegoë.
(Lhèe Saboh Nang II).

Dapo Soenoë malèe mata ngon gob. Sabab aneu'geu geupeuteubiet ba' sikoela keureuna doengèe. Tapi geupaban bah. Nja' Bintang keudroë hana that haro' djimeuroenoë.

,,Bōh meunan pi djeuet," kheun jahdji. ,,Ka han katém pakri koetoekri. Ada' bingong pi kakeu bagi kah. Djinoë kateubiet ngon lōn oepeukan. Na djeuet kakalon-kalon oelōn meukat. 'Oh ka djeuet kadong keudroë, bah koepoelang saboh pintō keudè keu kah".

Phōn-phōn haro' djiteubiet oepeukan. Doea lhèe seun djeumeu'at teutab djiseutèt jah dja' keumiet meuneukat. Teutapi hana padit na tréb

doedoë niba' njan, peunjakét beu'o pi meuriwang lom lagèe sèt. Djipoeboeet-boeet tjit meung dikeue jah. Njanpi hana tō' ba' até. 'Oh leupaih jahdji njan geudja' baranggaho, djih pi djimeuraba lam koeta' pèng. Djakalèe ka meuteumeung dji-

tjo'lé moepadoem roepia djibōh lam baloeem. Lheueh njan djipeukohlé dja' meurateueb. Djidja' meurawoh ngon rakan njang sabé beureugé'.

Meunankeu oeba' si'oeroë teuka sidroë rakan oeba' djih. Kheun rakan njan:

,,Nja' Bintang! Dilampōih soh ramè that oereueng meusabōng. Lōn keumeung dja' kalon si'at. Tadja' gata sadjan?"

,,Lōn dja'," seu'ōt Nja' Bintang. Leugat djiseutèt rakan njan keudéh oegeulanggang tadjoë.

Bit njo moebala' oereueng disidéh. Kon oereueng peulōt mano' mantong. Oereueng meudjoedi pi na tjit. Tjoet raje' oereueng meutarōh pèng disinan. Lampōih soh njan aséng ngon gampōng. Lompi pado' ngon tamah. Gèt oelèebalang bōh keutjhi' meusakét na leupaih keunan. Sabab njan teumpat njan aman that keu teumpat oereueng meudjoedi.

Nja' Bintang ngon rakandji kalon keudéh keunoë. Si'at ba' oereueng peulōt mano'. Siblét ba' oereueng meusikoepan. Lheueh njan ba' oereueng meudadoe. Sinoë tréb djidong bandoea rakan njan. Sabab awa' meudadoe njan aneu' miet poeti'. Silajeue ngon Nja' Bintang.

,,Tob sigo, Nja' Bintang!" kheun awa' njan sigo sapo. Bandoem gala' maba Nja' Bintang. Sabab djitoepeue Nja' Bintang le moepèng. Meungnjo djitém meu'èn teuntèe le meunang aneu' miet njan.

Teuma Nja' Bintang pi rōhkeu djitob dadoe. Phōn-phōn dit djipeudoee' tarōh. Keureuna ka'-idah meudadoe hana that lom djitoe'oh. Tapi na moepadoem go tob moephōmlé batjoet-batjoet. Tarōh pi ho raje'lé. Kon meung tali ngon soekoe mantong, roepia pi ka djitrōn tjit sineu'-neu' lam baloeem Nja' Bintang. 'Oh wa'tèe woë djibileueng pèng, djikalon talō na lhèe reunggét. Até Nja' Bintang hana mangat. Sabab njan singoh djiriwang lom. Djikeumeung dja' toeeng poelang teunalō baroë.

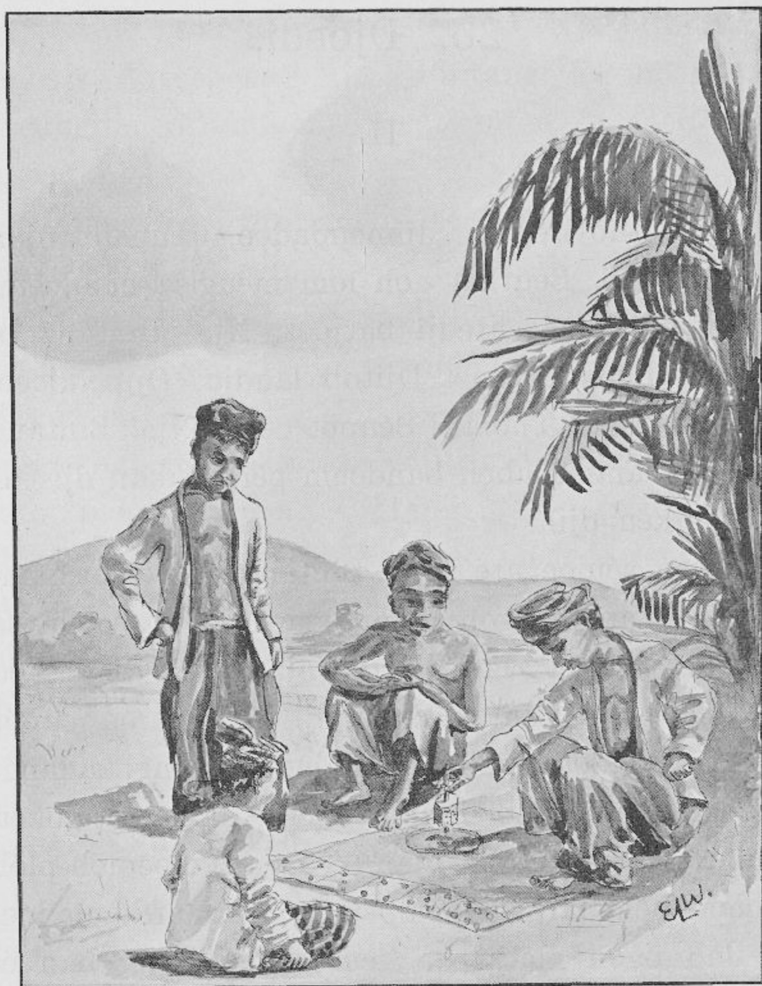
26. Djoedi.

II.

Sigo thō reu'ōh djimeudadoe, teunalō njan pi moewoë. Beuthat goh lom meugisa bandoem, ka tjit mangat atédji batjoet. Nja' Bintang pi djimeudjoedi ladjoe. Djitob landja. Djipeudoee' leugat tarōh. Tjabah! Seupōt oeroë Nja' Bintang pi meunang. Habéh bandoem pèng rakan djiseukoeet keu djih.

Ngon seu'oe até Nja' Bintang djiwoë oegampōng. Tapi singoh ban beungoh ka meugisa teuma. Boeet meudjoedi njan ka djeuetkeu teugian. Nja' Bintang hana djiwèh si'oeroë seupōt ba' tika dadoe. Kadang-kadang meunang, kadang-kadang talō. Tapi njang kajém takalon, talōkeu sabé Nja' Bintang njan. Tō' 'an moeplōh-plōh roepia pèng lam keudè djisinthōng lam tika dadoe.

Jah ngon madji ka geutoepeue. Tapi han é' geularang ngon kreueh lé. Sabab aneu'geu njan ka raje'. Malingkan ngon geubri peu'ingat mantong. Njan geunab oeroë hana tom toewo.

ELW.

,,Kah Bintang kapeuloeka até lōn. Koe'aga', kahkeu si'oerat teumpat koepeudjō' droë,'' kheun madji sira geumoë lagèe oereueng poetōih asa. Wa'tèe geukalon peurangeuj Nja' Bintang ho tréb kon makén meutamah gèt, tapi makén meutamah djeuheut.

Meunankeu peurangeujdji ho si'oeroë ho meutamah brō'. Seuneulheueh oepeukan pi han djitém teubiet lé. Ban beungoh oeroë Nja' Bintang pi ka gadoh ba' geulanggang djoedi. Keudéhkeu djipeulalè até ba' broee' dadoe.

,,Tréb-tréb teuntèe moewoë teuma pèng lōn njang ka talō,'' kheun Nja' Bintang sidroëdji.

Nja' Bintang pi makén tangkōh ladjoe djimeudjoedi. Oeroë njoë meunang limong nam roepia. Singoh talō limong nam plōh reunggét. Keubeue ajahdji seun-seun saboh djipoebloëlé. Meunan tjit djimeu'oetang rab rata oelèe oereueng. Bandoem pèng njan keu beulandja djimeudjoedi. Jahdji ka leubèh niba' toenoe. Rab-rab han é' lé geuseumajeue oetang aneu'geu njan.

Sidroë rakandji njang moeboedoë na djipeu'ingat Nja' Bintang oeba' siseun. ,,Haj, Nja' Bintang,'' kheun oereueng njang djroh até njan.

,,Tapijōhkeu, bè' tameudjoedi lé. Keureuna djoedi njan peusaka hana gèt. Le oereueng njang tjeulaka sabab djoedi. Le oereueng njang kaja djeuetkeu gasien. Njang seunang djeuetkeu sōsah. Njang meulia djeuetkeu hina. Teulheueh djiroeah pèng meureutōih-reutōih lam tika djoedi, teuma djirō ie mata moeboeleuen-boeleuen djiseusaj oentōng. Tapi 'oh tō' ba' wa'tèe njan hana goena lé talaih droë. Teuntèe sia-sia mantong. Sabab njan djinoë-djinoë kon lōn peu'ingat ba' gata: Tataré' droë niba' djoedi tjeulaka njan."

Tapi peue djaweueb Nja' Bintang?

,,Bè' tagoendah, tjit lōn pijōh. Tapi bahkeu moewoë dilèe pèng lōn njang ka talō."

---

27. Sabab roegoë.

Keureuna sabé lam soesah até teupiké keu aneu', sèedaga njan pi rōh ba' sakét. Peunjakétgeu njan makén brat. Dapo Soenoë geumita oebat keudéh keunoë. Geupeusan tabib njang tjarong-tjarong. Geujoee seuleu'ah peu'oebat lakoë gobnjan. Tapi hana njang djirasi. Roepa ri goh lom Toehan peusinggah. Meunankeu moeboeleuen-boeleuen sèedaga njan teu'éh lam tika.

Djinoë bōh djitém gèt han, Nja' Bintang wadjéb djiteubiet oepeukan. Hana oereueng njang la'én doee' ba' keudè keumiet meuneukat. Bit pi na awa' doea lhèe droë, tapi gob. ,,Pakri tadjeuet harab meuneukat ba' gob?" teupiké Dapo Soenoë. Sabab njan geupeukarat aneu'geu teubiet oepeukan. Meungnjo djinoë hana peue geupeukarat. Nja' Bintang gala' keudroë djiteu-biet oepeukan. Keureuna na ho djikeureuléng. Djéh lam soeet pèng. Djinoë djih bibeueh. Djeuet djingoej pèng njan oebé meuheut. Djih keudroë njang mat koentji soeet ngon koentji peutoë.

Nja' Bintang pi djiteubietkeu oepeukan. Tapi kakeu djiteubiet mantong. Bhaih meuneukat hana

moephōm sagaj. La'én niba' njan keu boeet gob pi hana that peuroemeun. Ba' kiramira hana that djitoe'oh. Bloë poebloë hana that djitoekri. Asaj meung ka peunoh dabeueh lam keudè ka mangat até. Gèt dabeueh njan gob meuharo' atawa han, hana djipeudoeli. Gèt dabeueh njan bagaih lagōt, hana djihiroë. Sabab njan teupa'sa djipoelang hoekōm rakan. Poetéh djikheun lé rakan, kakeu poetéh. Itam djikheun lé rakan, meuhat itam ba' djih.

Sabab njan meuneukat djeuetkeu roegoë.

La'én niba' njan oereueng doengèe moedah gob peungeut. Bagaih djeuet djibōh lagèe lé rakan-rakandji sabé awa' meudjoedi.

'Oh ka malam meusapat bandoem rakandji njan oe'ateueh pagoe keudè. Sinankeu djimeusoeka-soeka. Sinankeu djimeudjoedi trō'-trō' 'an teungoh malam. Sira djimeuhikajat, djimeukhém kha' ngon djimeudéndang.

Keu narit ma hana teusréh sagaj lé. Padoempadoem go geupeu'ingat: „Haj aneu', bè' kameudjoedi. Keureuna djoedi peusaka papa." Tapi hana djipeudeungo. Di djih oebé boeet droëdji tjit djipeuseutèt nabsoe.

Ban madji kheun njan hana meutoeka. Goh trō' sithōn djidoee' ba' keudè, meuneukat pi ka meuri roegoë. Oetang pi timoeelé djeueb-djeueb pat. Keubeue djipoebloë ka rab habéh. Oemong pi ka le djipeudoee' lam gala. Wa'tèe geutham lé ma, djikheun, ngon tamah barang lam keudè. Njang keubit habéh djiseuet ba' djoedi.

(Na seuneumong lam djeumba keudoea.)

PEUNEUGAH.

---

[1] Nymphula depunctalis.

[2] Schoenobius bipunctifer.

DIKELOEARKAN OLÉH J. B. WOLTERS

LHÈE SABOH NANG

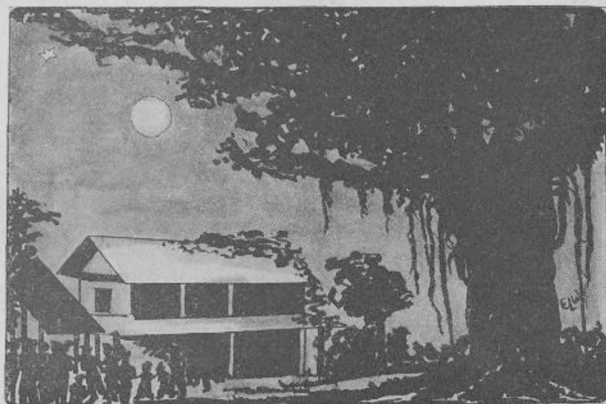
(NEUBEUET KEU ANEU' MIET GLAIH MEUJOEB)

GEURIKA LÉ

L. DE VRIES

NGON

HADJI ABOEBAKAR

I — II — III

GRONINGEN

DEN HAAG

BATAVIA, GANG SCOTT 5